

Briselē, 3.3.2021.
COM(2021) 101 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Savienība, kurā valda līdztiesība: personu ar invaliditāti tiesību stratēģija 2021.–
2030. gadam**

Savienība, kurā valda līdztiesība: personu ar invaliditāti tiesību stratēģija 2021.–2030. gadam

“Personām ar invaliditāti ir tiesības uz labiem apstākļiem darba vietā, neatkarīgu dzīvi, vienlīdzīgām iespējām un pilnvērtīgu līdzdalību savas kopienas dzīvē. Visiem ir tiesības uz dzīvi bez šķēršļiem. Un mūsu kā kopienas pienākums ir nodrošināt šo cilvēku pilnvērtīgu līdzdalību sabiedrībā vienlīdzīgi ar citiem.”

Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena¹

1. Redzējums un rīcības nepieciešamība

Eiropas Savienība ir balstīta līdztiesības, sociālā taisnīguma, brīvības, demokrātijas un cilvēktiesību vērtībās. Līgums par Eiropas Savienības darbību (LESD) un Eiropas Savienības Pamattiesību harta, nosakot līdztiesību kā ES politikas stūrakmeni, ir pamats visu veidu diskriminācijas apkarošanai. Priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena par vienu no savas Komisijas prioritātēm pasludināja Savienības, kurā valda līdztiesība, izveidi visās tās nozīmēs.

2006. gadā pieņemot Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (UNCPRD jeb konvencija), tika iezīmēts jauns posms attīstībā, nosakot obligātos standartus personu ar invaliditāti tiesībām². ES un tās dalībvalstīs ir UNCPRD puses un strādā pie tās īstenošanas³.

Eiropas sociālo tiesību pīlārs⁴ ir kā nodarbinātības un sociālās politikas kompass, un to 2017. gadā kopīgi proklamēja Eiropas Parlaments, Padome un Eiropas Komisija. Šā pīlāra 17. principā ir uzsvērts, ka personām ar invaliditāti ir tiesības uz ienākumu atbalstu, kas tām nodrošina cilvēka cienīgu dzīvi, pakalpojumus, kuri šādām personām ļauj piedalīties darba tirgū un sabiedrības dzīvē, un darba vidi, kas ir pielāgota viņu vajadzībām.

Eiropas stratēģija invaliditātes jomā 2010.–2020. gadam⁵ pavēra iespējas veidot Eiropu bez šķēršļiem, veicinot darbības, kas cita starpā tika atbalstītas arī ar ES fondu līdzekļiem, lai ES mainītu dzīvi aptuveni 87 miljoniem cilvēku, kuriem ir kāda veida invaliditāte⁶. Novērtējums⁷ liecina, ka tā veicinājusi situācijas uzlabošanu vairākās jomās, jo sevišķi saistībā ar piekļūstamības nodrošināšanu personām ar invaliditāti un viņu tiesību aizstāvēšanu, nosakot invaliditāti kā prioritāru ES darba kārtības jautājumu.

Tomēr personas ar invaliditāti joprojām saskaras ar ievērojamiem šķēršļiem attiecībā uz piekļūstamību veselības aprūpei, izglītībai, nodarbinātībai, atpūtas iespējām un dalībai politiskajā dzīvē. Šīm personām ir lielāks nabadzības vai sociālās atstumtības risks

¹ Eiropas Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena, [Eiropas diena personām ar invaliditāti, 2020. gads](#).

² [UNCPRD](#).

³ [Īstenošana ES līmenī](#).

⁴ “Eiropas sociālo tiesību pīlārs. Iestāžu kopīgā proklamācija” (2017/C 428/09).

⁵ Komisijas paziņojums (COM(2010) 636 final): “Eiropas stratēģija invaliditātes jomā (2010–2020)”.

⁶ Dati: *EU SILC* (“Statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem”) un *EU LFS* (“Darbaspēka apsekojums”). 24,7 % ES iedzīvotāju vecumā virs 16 gadiem aktivitātes ir ierobežotas, 17,7 % ierobežojumi ir mēreni, 7 % — nopietni; S. Grammenos/M. Priestley, 2020. gads: “Eiropas 2020. gada dati un personas ar invaliditāti”.

⁷ Komisija (SWD(2020) 291 final): “Eiropas stratēģijas invaliditātes jomā (2010–2020) izvērtējums”.

(28,4 %), salīdzinot ar personām bez invaliditātes (18,4 %). Vairāk nekā puse personu ar invaliditāti apgalvo, ka 2019. gadā jutušas personīgi diskriminētas⁸.

Covid-19 pandēmija un tās radītās ekonomiskās sekas šā jautājuma risināšanu ir padarījušas vēl steidzamāku, jo tā ir palielinājusi šķēršļus un nevienlīdzību⁹. Personām ar invaliditāti, kas dzīvo aprūpes iestādēs, ir augstāki inficēšanās rādītāji, un tajā pašā laikā tās cieš no izolācijas sociālās distancēšanās noteikumu dēļ. Kopienā un mājās dzīvojošas personas ietekmē individuālo pakalpojumu sniegšanas ierobežojumi, kas var apdraudēt iespējas dzīvot neatkarīgu dzīvi. Ierobežota piekļuve IKT rīkiem, kas nepieciešami telekonferencēm, tāldarba organizēšanai, tālmācībai un lai iepirktos un piekļūtu ar Covid-19 saistītai informācijai, pat nelielu uzdevumu veikšanu padara par izaicinājumu. ES ir ātri reaģējusi, lai mazinātu pandēmijas sociālekonomiskās sekas un nodrošinātu taisnīgu un iekļaujošu atveseļošanu, kurā ir novērstas atšķirības un nevienlīdzība. Komisija rosināja veikt ārkārtas pasākums jau agrā 2020. gada pavasarī¹⁰, savukārt maijā ierosināja vērīenīgu Eiropas atveseļošanas plānu¹¹. ES nākamais ilgtermiņa budžets kopā ar atveseļošanas instrumentu *NextGeneration EU*¹² ietver līdz šim lielāko pieņemto stimulēšanas pasākumu kopumu. Ar to tiks atbalstīta personas ar invaliditāti iekļaujoša reakcija uz Covid-19 un atveseļošana¹³.

Ir pienācis laiks izvērst ES rīcību. Eiropas Parlaments¹⁴ ir aicinājis izstrādāt atjaunotu stratēģiju invaliditātes jomā, kas aptvertu visas konvencijas jomas, un Padome ir apņēmusies turpināt darbu pie tās īstenošanas¹⁵. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja un Eiropas Reģionu komiteja ir uzsvērušas pieejamības un neatkarīgas dzīves nozīmi, kā arī pārvaldības un uzraudzības svarīgumu¹⁶.

Šīs stratēģijas mērķis ir uzlabot dzīvi personām ar invaliditāti nākamajā desmitgadē gan ES, gan ārpus tās. Šīs stratēģijas mērķus var sasniegt tikai ar koordinētu rīcību gan valsts, gan ES līmenī un dalībvalstu un reģionālo un vietējo iestāžu stingru apņemšanos īstenot Komisijas ierosinātās darbības.

Dažās jomās (piemēram, attiecībā uz transportu vai iekšējo tirgu) ES ir dalīta kompetence ar dalībvalstīm. Citās attiecīgās jomās, piemēram, veselības, izglītības un kultūras nozarēs, galvenā kompetence ir dalībvalstīm, un ES pilda atbalstošu funkciju. Tāpēc tieši dalībvalstis ir primāri atbildīgas par savas valsts invaliditātes politikas izstrādāšanu saskaņā ar savām *UNCRPD* īstenošanas saistībām un saskaņā ar piemērojamajiem ES noteikumiem. Ar šo stratēģiju tiks arī nodrošināts, ka Komisija rāda piemēru, īstenojot *UNCRPD*, un ka tā šajā nolūkā pastiprina sadarbību ar citām ES iestādēm.

Šajā stratēģijā ir ņemta vērā invaliditātes daudzveidība, kam par iemeslu ir ilgtermiņa fizisku, garīgu, intelektuālu vai maņu traucējumu, kas bieži vien nav redzami,

⁸ Eiropas barometra speciālaptauja Nr. 493, "[Diskriminācija ES](#)", 2019. gada maijs.

⁹ [ANO resursi par personām ar invaliditāti un Covid-19](#).

¹⁰ [Kohēzijas politikas pasākumi cīņai ar koronavīrusu](#): Eiropas Solidaritātes fonds; Investīciju iniciatīva koronavīrusa krīzes pārvarēšanai; *REACT-EU* (Atveseļošanas palīdzība kohēzijai un Eiropas teritorijām) pasākumu kopums.

¹¹ Komisijas paziņojums (COM(2020) 456 final): "[Eiropas lielā stunda — jāatjaunojas un jāsigatavo ceļš nākamajai paaudzei](#)".

¹² Komisijas paziņojums (COM(2020) 442 final): "[ES budžets — Eiropas atveseļošanas plāna dzinējspēks](#)".

¹³ Kā aicināts Savienības Augstā pārstāvja ārlietās un drošības politikas jautājumos un priekšsēdētājas vietnieka Borela, priekšsēdētājas vietnieces Jurovas un komisāra Dalli [kopīgajā paziņojumā](#).

¹⁴ Eiropas Parlamenta 2020. gada 18. jūnija [rezolūcija par Eiropas stratēģiju invaliditātes jomā pēc 2020. gada](#).

¹⁵ Padomes 2019. gada secinājumi: [uzlabot to cilvēku nodarbinātību, kuri atrodas neaizsargātā stāvoklī darba tirgū; Padomes secinājumi par personu ar invaliditāti piekļuvi sportam](#).

¹⁶ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK), 2019. gads: "[ES programmas veidošana personu ar invaliditāti tiesību jomā 2020.–2030. gadam](#)"; Eiropas Reģionu komiteja, 2017. gads: "[Aprūpes sistēmu deinstitucionalizācija vietējā un reģionālajā līmenī](#)".

mijiedarbība ar šķēršļiem vidē, kā arī lielāks invaliditātes risks līdz ar vecumu, jo gandrīz puse personu, kas vecākas par 65 gadiem, ziņo par kāda veida invaliditāti. Tā sekmē starpnozaru pieeju, pievēršoties konkrētiem šķēršļiem, ar ko saskaras personas ar invaliditāti, kuras atrodas identitāšu (dzimuma, rases, etniskās, seksuālās, reliģiskās) krustpunktā, grūtā sociālekonomiskā vai kā citādi neaizsargātā situācijā. Personu ar invaliditāti vidū īpaša uzmanība ir jāpievērš sievietēm, bērniem, vecāka gadagājuma cilvēkiem, bezpajumtniekiem, bēgļiem, migrantiem, romiem un citām etniskajām minoritātēm.

Stratēģija atbalsta zaļo un digitālo pārkārtošanos, kā arī veselīgu Eiropu¹⁷, tādējādi sekmējot ilgtspējīgas, noturīgas, novatoriskas un taisnīgas Savienības izveidi. Tā ir daļa no Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāna, ko pieņēmusi Komisija. Papildinot līdztiesības stratēģijas, kuras pieņemtas nolūkā apkarot diskrimināciju visās tās formās, šī stratēģija palīdzēs īstenot Savienību, kurā valda līdztiesība, un stiprināt Eiropas kā globāla partnera nozīmi nevienlīdzības apkarošanā, sasniedzot ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus¹⁸ un veicinot cilvēktiesības.

2. Pieejamība — tiesību, autonomijas un līdztiesības veicinātājs

Miljoniem personu ar invaliditāti saskaras ar šķēršļiem attiecībā uz transporta izmantošanu, piekļuvi ēkām vai informācijas saņemšanu.

Būvētās un virtuālās vides, tehnoloģiju, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT), preču un pakalpojumu, tostarp transporta un infrastruktūras, pieejamība ir tiesību veicinātājs un priekšnoteikums personu ar invaliditāti pilnīgai līdzdalībai vienlīdzīgi ar citiem.

Pēdējā desmitgadē dažādās jomās ir pieņemti vairāki ES noteikumi, lai padarītu ES pieejamāku personām ar

invaliditāti: Eiropas Pieklūstamības akts, kas attiecas uz produktiem un pakalpojumiem, Tīmekļa pieklūstamības direktīva, Elektronisko sakaru kodekss, Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva un tiesību akti autortiesību jomā¹⁹. Ir ieviesti Eiropas pieklūstamības standarti, lai atbalstītu to īstenošanu attiecībā uz būvēto vidi un IKT un organizācijas pieņemtu plašam lietotāju lokam paredzēto pakalpojumu un produktu izstrādes pieeju²⁰. Eiropas politika veicina digitālo pārkārtošanos un digitālos sabiedriskos pakalpojumus, kas ir iekļaujoši un pieejami personām ar invaliditāti²¹. Nesenajā priekšlikumā viesabonēšanas tiesību aktu

64,3 % personu ar invaliditāti, kas ir vecākas par 16 gadiem, mājās ir interneta pieslēgums, salīdzinot ar 87,9 % personu bez invaliditātes.

¹⁷ Eiropas zaļais kurss (COM(2019) 640 final); Eiropas Klimata pakts (COM(2020) 788 final); Eiropas digitālās nākotnes veidošana (COM (2020) 67 final); Eiropas veselības savienības veidošana (COM (2020) 724 final); Jauns aprites ekonomikas rīcības plāns (COM(2020) 98 final); Eiropas Renovācijas vilnis (COM(2020) 662); Digitālās izglītības rīcības plāns 2021.–2027. gadam (COM(2020) 624 final).

¹⁸ Apvienoto Nāciju Organizācija: Ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam.

¹⁹ Direktīva 2019/882/ES — Eiropas Pieklūstamības akts; Direktīva 2016/2102/ES — Tīmekļa pieklūstamības direktīva;

Direktīva (ES) 2018/1972 — Eiropas Elektronisko sakaru kodekss; Direktīva (ES) 2018/1808 — Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva un tiesību akti autortiesību jomā, kas pieņemti saskaņā ar Marrakešas līgumu (2013. gads), kas atvieglo piekļuvi iespieddarbiem personām, kuras ir neredzīgas, ar redzes traucējumiem vai drukas lasītspēju citu iemeslu dēļ.

²⁰ Pieklūstamības standarti, kas izriet no Komisijas pilnvarojumiem Nr. 376, 554, 420 un 473.

²¹ Tallinas deklarācija par e-pārvaldi, 2017. gads; Berlīnes deklarācija par digitālo sabiedrību un uz vērtībām balstītu digitālo pārvaldi. E-pārvaldes politiku atbalsta arī ES kosmosa programma, nodrošinot datus, informāciju un pakalpojumus.

pārskatīšanai²² Komisija iekļāva konkrētus pasākumus, kuru mērķis ir atvieglot galalietotāju ar invaliditāti piekļuvi neatliekamās palīdzības dienestiem.

Pasažieru tiesības garantē tiesības uz nediskrimināciju attiecībā uz piekļuvi transportam un tiesības saņemt bezmaksas palīdzību pasažieriem ar invaliditāti un ierobežotām pārvietošanās spējām, kuri ceļo, izmantojot gaisa, dzelzceļa, jūras transportlīdzekļus vai autobusu²³. Pilsētas pieejamības balva²⁴ ir veicinājusi saskaņotu starpnozarju pieeju, kas pārsniedz tiesību aktos noteiktos obligātos standartus. Turklāt saistībā ar ēku renovāciju, ko veic energoefektivitātes uzlabošanai, Komisija ir ieteikusi gādāt par to, ka tiek likvidēti pieejamības šķēršļi²⁵.

ES noteikumi paredz obligātas pieejamības prasības, lai dalībvalstis varētu izmantot dalītas pārvaldības fondu līdzekļus, un pieejamu preču, pakalpojumu un infrastruktūras iegāde ir obligāts pienākums publiskā iepirkuma procedūrās²⁶. Dalībvalstis tiek arī mudinātas plašāk finansēt pieejamības risinājumus saskaņā ar atveseļošanas un noturības plāniem.

Tomēr joprojām gan valstu iekšienē, gan visā Eiropā personas ar invaliditāti saskaras ar šķēršļiem, kas ierobežo mobilitāti un neļauj piekļūt informācijai, produktiem, pakalpojumiem un mājokļiem.

Lai izveidotu Eiropu bez šķēršļiem, dalībvalstīm būtu jāiekļauj pieejamības aspekti visās attiecīgajās politikas jomās un darbībās, jo īpaši tajās, kas saistītas ar Eiropas zaļo kursu, Renovācijas vilni un Jauno Eiropas “Bauhaus”, un profesionāļiem būtu jānodrošina apmācība pieejamības aspektu apgūšanai.

ES līmenī Komisija cieši pievērsīsies visu to ES noteikumu pareizai īstenošanai un novērtēšanai, kas regulē pieejamību, un noteiks nepilnības un turpmāku likumdošanas pasākumu nepieciešamību²⁷. Rīcība ES līmenī ietvers arī darba turpināšanu pie standartizācijas un tehniskajām specifikācijām. Komisija līdz 2023. gadam izvērtēs palīgtehnoloģiju iekšējā tirgus darbību, lai noteiktu turpmākas rīcības nepieciešamību, jo atšķirīgi dalībvalstu noteikumi par izstrādājumu atbilstību un sertifikāciju var kaitēt cenu konkurētspējai²⁸. 2021. gadā, turpinot paziņojumu par renovācijas vilni, Komisija pārskatīs tiesisko regulējumu saistībā ar ēku energoefektivitāti, kas renovācijas prasību rezultātā ietekmē arī pieejamības uzlabojumus²⁹.

²² Komisija (COM(2021) 85 final): [Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par viesabonēšanu publiskajos mobilo sakaru tīklos Savienībā \(pārstrādāta redakcija\)](#).

²³ [ES pasažieru tiesības](#); savstarpēja izmantojamība: [Komisijas Regula \(ES\) Nr. 1300/2014](#).

²⁴ Komisijas iniciatīva: [Pilsētas pieejamības balva](#).

²⁵ Komisijas Ieteikums (ES) 2019/786 (2019. gada 8. maijs) par ēku renovāciju.

²⁶ Komisijas Priekšlikums kopīgo noteikumu regulai par dalītas pārvaldības fondiem (COM(2018) 375 final), kas grozīts ar COM(2020) 450 final; Direktīva 2014/24/ES [par publisko iepirkumu](#).

²⁷ Gaisa transporta, ūdens transportlīdzekļu un autobusu pasažieru tiesību izvērtēšana attiecībā uz personām ar invaliditāti un ierobežotām pārvietošanās spējām (2021. gads) nolūkā pārskatīt pasažieru tiesības tiesiskajā regulējumā (2021.–2022. gads); Tīmekļa piekļūstamības direktīvas izvērtēšana (2022. gads); Eiropas Elektronisko sakaru kodeksa pārskatīšana (2025. gads).

²⁸ Ziņojumi par uzraudzības rezultātiem un izpildes procedūras izmantošanu, kurus dalībvalstis pirmo reizi iesniedza Komisijai 2021. gada decembrī un pēc tam ik pēc trim gadiem, atspoguļos sasniegto direktīvas praktiskajā īstenošanā un publiskā sektora tīmekļa vietņu un mobilo lietotņu pieejamības jomā laika gaitā.

²⁹ Pašlaik pienākums katru gadu renovēt procentuāli noteiktu sabiedrisko ēku daļu attiecas tikai uz centrālajām valdībām, bet tas tiks plašāk attiecināts uz ēkām visos publiskās pārvaldes, tostarp Komisijas, līmeņos.

Pamatiniciatīva

2022. gadā Komisija izveidos Eiropas resursu centru **AccessibleEU**, lai palielinātu pieejamības politikas jomu saskaņotību un veicinātu piekļuvi attiecīgām zināšanām. Šajā sadarbības satvarā vienkopus strādās par pieejamības noteikumu īstenošanu un izpildi atbildīgās valstu iestādes un eksperti un profesionāļi no visām pieejamības jomām, lai apmainītos ar dažādu nozaru paraugprakses piemēriem, iedvesmotu politikas veidošanu valstu un ES līmenī, kā arī izstrādātu rīkus un standartus, kuru mērķis ir veicināt ES tiesību aktu īstenošanu. Komisija sagatavošanās darbus **AccessibleEU** izveidei sāks jaunizveidotās **Invaliditātes platformas** ietvaros³⁰.

Turklāt Komisija:

- ✓ 2021. gadā sniegs praktiskus norādījumus dalībvalstīm nolūkā atbalstīt **publiskā iepirkuma direktīvās** paredzēto piekļūstamības pienākumu īstenošanu un veicināt publiskā iepirkuma rīkotāju apmācību par piekļūstamības nozīmi iegādē;
- ✓ 2021. gadā iekļaus pieejamības un iekļautības koncepcijas **pastiprinātajā ES digitālās pārvaldes stratēģijā**, pievēršot uzmanību cilvēkorientētiem un lietotājdraudzīgiem digitālajiem sabiedriskajiem pakalpojumiem visā Eiropā, kas nodrošina Eiropas pilsoņu vajadzības un vēlmes, tostarp personu ar invaliditāti vajadzības;
- ✓ 2022. gadā izvērtēs **Tīmekļa piekļūstamības direktīvu** un novērtēs, vai šī direktīva būtu jāpārskata, lai novērstu jebkādas konstatētās nepilnības, piemēram, attiecībā uz darbības jomu, tehnoloģiju attīstību un saskaņotību ar citiem attiecīgiem ES tiesību aktiem.
- ✓ 2021. gadā saskaņā ar Ilgtspējīgas un viedas mobilitātes stratēģiju pārskatīs **pasažieru tiesību tiesisko regulējumu, tostarp to personu ar invaliditāti un ierobežotām pārvietošanās spējām tiesības**, kuras ceļo, izmantojot gaisa, dzelzceļa, jūras transportlīdzekļus vai ar autobusu³¹;
- ✓ līdz 2022. gadam izveidos **dzelzceļa infrastruktūras aktīvu reģistru** (t. i., dzelzceļa staciju pieejamo zonu reģistru) nolūkā apzināt esošos kavēkļus un šķēršļus, kas traucē pieejamībai³²;
- ✓ 2021. gadā pārskatīs regulu par Savienības vadlīnijām **Eiropas transporta tīkla attīstībai nolūkā stiprināt noteikumu par pieejamību**³³;
- ✓ 2021. gadā pārskatīs tās tiesību aktu kopumu par mobilitāti pilsētās, lai stiprinātu **ilgtspējīgas mobilitātes plānošanu**, saskaņā ar kuru dalībvalstīm ir jāpieņem vietējie mobilitātes plāni, ņemot vērā dažādu grupu, tostarp personu ar invaliditāti, vajadzības³⁴.

³⁰ Skatīt 7.3. sadaļu.

³¹ Komisijas paziņojums (COM(2020) 789 final): "[Ilgtspējīgas un viedas mobilitātes stratēģija](#)", 91. un 92. punkts un pielikums, 63. un 64. rīcība. Pašlaik tiek izvērtēta regula par gaisa transporta pasažieru tiesībām personām ar invaliditāti un ierobežotām pārvietošanās spējām un regula par ūdens transportlīdzekļu un autobusu pasažieru tiesībām (2021. gads), un šo izvērtēšanu paredzēts pabeigt 2021. gada pirmajā pusē.

³² [Komisijas Īstenošanas regula \(ES\) 2019/772](#).

³³ Regula (ES) Nr. 1315/2013: [Savienības pamatnostādnes Eiropas transporta tīkla attīstībai](#); Komisijas paziņojums (COM(2020) 789 final): "[Ilgtspējīgas un viedas mobilitātes stratēģija](#)", 23. punkts un pielikums, 55. rīcība.

³⁴ Komisijas paziņojums (COM(2020) 789 final): 37. punkts un pielikums, 20. rīcība.

3. ES tiesību izmantošana

Personām ar invaliditāti jābūt iespējai izmantot visas tiesības vienlīdzīgi ar citiem, jo īpaši pārceļoties uz citu dalībvalsti vai piedaloties politiskajā dzīvē.

3.1. Brīva pārvietošanās un uzturēšanās

Pārceļoties uz citu dalībvalsti darba, mācību vai citu iemeslu dēļ, personām ar invaliditāti var rasties grūtības panākt viņu invaliditātes statusa atzīšanu. Tas nozīmē, ka šīm personām attiecīgajā valstī var rasties šķēršļi piekļuvei pakalpojumiem, tostarp tulkojumam zīmju valodā un pabalstiem personām ar invaliditāti. Problēmas var sagādāt arī pārrobežu pakalpojumu sniegšana. Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, lai paplašinātu invaliditātes statusa savstarpējas atzīšanas tvērumu tādās jomās kā darbaspēka mobilitāte un pabalsti, kas saistīti ar pakalpojumu sniegšanas nosacījumiem.

Pamatiniciatīva

Komisija ierosinās līdz 2023. gada beigām izveidot **Eiropas invaliditātes karti**, kuru atzītu visās dalībvalstīs. Tā balstīsies uz pieredzi, kas gūta ES invaliditātes kartes izmēģinājuma projektā³⁵, ko pašlaik īsteno astoņās dalībvalstīs, un uz Eiropas invalīdu stāvvietu izmantošanas kartes ieviešanas pieredzi.

3.2. Līdzdalības demokrātiskajā procesā veicināšana

Saskaņā ar valstu noteikumiem **800 000 ES pilsoņu ar invaliditāti** ir liegtas tiesības piedalīties Eiropas Parlamenta vēlēšanās, to pamatojot ar viņu invaliditāti vai garīgās veselības problēmām.

Pilnīga politiskā līdzdalība, kā to prasa *UNCRPD*, nozīmē, ka personas ar invaliditāti piedalās vēlēšanās, kā arī politiskajos un lēmumu pieņemšanas procesos vienlīdzīgi ar citiem.

Praksē personas ar invaliditāti bieži saskaras ar grūtībām izmantot savas tiesības ierobežotas pieejamības dēļ (tostarp informācijas un saziņas trūkuma zīmju valodā dēļ) vai tādēļ, ka tām ir ierobežota tiesībspēja³⁶.

Savā ieteikumā par 2019. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanām³⁷ Komisija aicināja dalībvalstis veicināt nepietiekami pārstāvētu grupu, tostarp personu ar invaliditāti, vēlēšanu tiesību īstenošanu. Vairākas dalībvalstis jau ir pieņēmušas mērķtiecīgus juridiskus pielāgojumus, un šo procesu veicina Eiropas Demokrātijas rīcības plāns³⁸. Komisijas ziņojumā par 2019. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanu norisi ir atzīmēts, ka joprojām ir iespējami uzlabojumi³⁹. Eiropas Parlaments

³⁵ [ES invaliditātes karte — izmēģinājuma projekts 8 dalībvalstīs](#) (Beļģijā, Kiprā, Igaunijā, Somijā, Itālijā, Maltā, Rumānijā, Slovēnijā).

³⁶ Infografika: EESK informatīvais ziņojums (SOC/554), 2019. gads: [“Personu ar invaliditāti reālās tiesības balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās”](#). ES vēlēšanu organizāciju lielā mērā regulē dalībvalstu līmenī, un pastāv dažādi valsts tiesību akti, kas ietekmē politisko reklāmu un saziņu, tostarp to pārredzamību. Šajā saistībā pastāv arī ievērojams ES tiesību aktu kopums. Attiecībā uz Eiropas Parlamenta vēlēšanām tas ietver 1976. gada Eiropas Vēlēšanu aktu un regulu par Eiropas politisko partiju un fondu statūtiem un finansēšanu. Komisijai nav vispārīgu pilnvaru iejaukties vēlēšanu jautājumos. Atbilstīgi noteiktiem pamatprincipiem, piemēram, tiem, kas paredzēti Līguma par Eiropas Savienību 2. un 14. pantā, konkrētu vēlēšanu rīkošanas nosacījumu noteikšana ir dalībvalstu kompetencē un dalībvalstu pienākums, savukārt kompetento valstu administratīvo un tiesu iestāžu pienākums ir nodrošināt atbilstību piemērojamajiem tiesību aktiem un attiecīgajiem standartiem.

³⁷ Komisijas Ieteikums (ES) 2018/234 [par Eiropas Parlamenta 2019. gada vēlēšanu eiropēiskās būtības un efektīvas norises veicināšanu](#).

³⁸ Komisijas paziņojums (COM(2020) 790 final): [“Eiropas Demokrātijas rīcības plāns”](#).

³⁹ Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, lai uzlabotu rādītājus un datu vākšanu, ņemot vērā šajā ziņojumā noteiktās nepilnības.

aicināja dalībvalstis pastiprināt apmaiņu ar paraugpraksi⁴⁰, lai uzlabotu apstākļus personu ar invaliditāti politiskai līdzdalībai, tostarp informācijas un vēlēšanu iecirkņu pieejamību.

Kā izziņots 2020. gada ziņojumā par pilsonību⁴¹, Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, tostarp rīkojot īpašas diskusijas Eiropas vēlēšanu sadarbības tīklā⁴² un Eiropas Parlamentā, lai personām ar invaliditāti garantētu tādas pašas politiskās tiesības kā citiem. Personām ar invaliditāti būtu pilnvērtīgi jāpiedalās konferencē par Eiropas nākotni.

Turklāt Komisija:

- ✓ sadarbosies ar dalībvalstīm Eiropas vēlēšanu sadarbības tīklā, lai atbalstītu pilnīgu līdzdalību vēlēšanās un **Eiropas vēlēšanu pieejamību** (gan vēlētāja, gan kandidāta statusā), risinot nepietiekami pārstāvētu pilsoņu (to vidū pilsoņu ar invaliditāti) jautājumu, lai personām ar invaliditāti garantētu politisko tiesību izmantošanas iespējas vienlīdzīgi ar citiem;
- ✓ 2022. gadā augsta līmeņa pasākumā vēlēšanu jautājumos, par ko ir paziņots Demokrātijas rīcības plānā, apspriedīs iekļaujošas demokrātijas praksi, lai **kandidātu saraksti atspoguļotu** mūsu sabiedrību **daudzveidību**;
- ✓ pamatojoties uz šīm apspriedēm un ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm Eiropas vēlēšanu sadarbības tīklā, 2023. gadā izveidos **labas vēlēšanu prakses ceļvedi**, kurā tiks risināts jautājums par pilsoņu ar invaliditāti **līdzdalību** vēlēšanu procesā;
- ✓ centīsies **risināt pilsoņu ar invaliditāti vajadzības** Eiropas Demokrātijas rīcības plānā paredzētajā **apkopojumā par e-balsošanu**;
- ✓ atbalstīs iekļaujošu demokrātisko līdzdalību, tostarp personām ar invaliditāti, īstenojot jauno **programmu “Pilsonība, vienlīdzība, tiesības un vērtības” (CERV)**.

4. Pienācīga dzīves kvalitāte un neatkarīga dzīve

Vairāk nekā miljons bērnu un pieaugušo ar invaliditāti, kas ir jaunāki par 65 gadiem, un vairāk nekā divi miljoni personu ar invaliditāti, kurām ir 65 vai vairāk gadu, dzīvo iestādēs.

50,8 % personu ar invaliditāti ir nodarbinātas salīdzinājumā ar 75 % personu bez invaliditātes.

37,6 % personu ar invaliditāti ir neaktīvas, salīdzinot ar 17,6 % personu bez invaliditātes.

28,4 % personu ar invaliditāti ir pakļautas nabadzības vai sociālās atstumtības riskam, salīdzinot ar 18,4 % personu bez invaliditātes.

Neatkarīga dzīve, kvalitatīvi sociālie un nodarbinātības pakalpojumi, pieejami un iekļaujoši mājokļi, dalība mūžizglītībā, atbilstoša sociālā aizsardzība un uzlabota sociālā ekonomika ir nepieciešama pienācīgu dzīves apstākļu nodrošināšanai visām personām ar invaliditāti.

4.1. Neatkarīgas dzīves veicināšana un sabiedrībā balstītu pakalpojumu stiprināšana

Personām ar invaliditāti — gan vecāka gadagājuma, gan gados jaunām — ir vienlīdzīgas tiesības dzīvot neatkarīgi un tikt iekļautām sabiedrībā, un tāpat kā citiem ir vienlīdzīgas

⁴⁰ Eiropas Parlamenta 2020. gada 26. novembra rezolūcija [par Eiropas vēlēšanu izvērtēšanu](#).

⁴¹ Komisija, 2020. gads: [2020. gada ziņojums par ES pilsonību](#) — pilsoņu līdzdalības veicināšana un viņu tiesību aizsardzība.

⁴² [Eiropas vēlēšanu sadarbības tīkls](#).

iespējas izvēlēties dzīvesvietu un ar ko un kā dzīvot. Pēdējā desmitgadē ES finansējums ir devis nozīmīgu ieguldījumu personu ar invaliditāti neatkarīgas dzīves veicināšanā un iekļaušanā sabiedrībā⁴³. Neatkarīgai dzīvei ir nepieciešami diferencēti kvalitatīvi, pieejami, uz cilvēku vērsti un cenas ziņā pieņemami kopienas un ģimenes pakalpojumi, tostarp personīgā palīdzība, medicīniskā aprūpe un sociālo darbinieku iesaistīšanās, tādējādi atvieglojot ikdienas darbību veikšanu un sniedzot izvēles iespējas personām ar invaliditāti un to ģimenēm.

Vispārējiem atbalsta pakalpojumiem jābūt iekļaujošiem un pieejamiem attiecībā uz bērniem ar invaliditāti un vecāka gadagājuma cilvēkiem, vienlaikus cienot dzimumu un kultūru atšķirības.

Tomēr joprojām daudzas personas ar invaliditāti — gan pilngadīgas, gan nepilngadīgas — ir nošķirtas no sabiedriskās dzīves, un tām nav kontroles pār savu ikdienas dzīvi, jo īpaši personām, kuras dzīvo iestādēs⁴⁴. Tas galvenokārt ir tāpēc, ka pietiekamā apmērā netiek nodrošināti atbilstoši kopienas pakalpojumi, mājoklis un tehniskie palīg līdzekļi, kā arī tāpēc, ka ir ierobežota ģimenēm sniegtā atbalsta un personīgās palīdzības pieejamība, tostarp garīgās veselības jomā⁴⁵. Īpaši sarežģīta situācija ir attālos un lauku rajonos. Covid-19 izraisītā pandēmija izcēla un saasināja problēmas, ar kurām saskaras iestādēs dzīvojošās personas.

Sniegto pakalpojumu kvalitāte atšķiras gan starp dalībvalstīm, gan to iekšienē⁴⁶. Turklāt nozari ietekmē darbaspēka trūkums, un tajā ir sarežģīti darba apstākļi. Sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu nepietiekamība vairāk skar gados vecākas personas ar invaliditāti, kuras dzīvo laukos⁴⁷. Jautājums par piekļuves nodrošināšanu šādiem pakalpojumiem teritorijās ar zemu apdzīvotības blīvumu ir izvirzīts Zaļajā grāmatā par novecošanu⁴⁸ un tiks sīkāk skatīts gaidāmajā Ilgtermiņa redzējumā par lauku apvidiem.

Lai to visu panāktu, ir nepieciešama dalībvalstu aktīvāka rīcība, un Komisija atbalstīs valsts, reģionālās un vietējās iestādes to centienos īstenot deinstitucionalizāciju un nodrošināt neatkarīgu dzīvi, tostarp izmantojot dalītās pārvaldības fondus laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam, Renovācijas vilni, atveseļošanas un noturības plānu renovācijas komponentu un tehniskā atbalsta instrumentu⁴⁹.

Paātrināta digitālā un zaļā pārkārtošanās, izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT), mākslīgo intelektu un robotiku, sniedz iespējas izveidot uz vietas un attālināti sniedzamus pakalpojumus, kas ir pielāgoti personu ar invaliditāti vajadzībām. Lai efektīvi izmantotu šīs tehnoloģijas, ir jālikvidē pieejamības šķēršļi, ar ko saskaras personas ar invaliditāti, un jāiegulda viņu digitālajās prasmēs.

⁴³ [ES finansējums un deinstitucionalizācija](#); ilgtermiņa aprūpes iestādes tika izslēgtas no ES finansējuma.

⁴⁴ N. Crowther (ANED), 2019. gads: [“Tiesības dzīvot patstāvīgi un tikt iekļautam Eiropas valstu kopienā”](#).

⁴⁵ Coface – FamiliesEurope, 2020. gads: [“Invaliditāte un ģimene”](#).

⁴⁶ Eiropas Invaliditātes jomas ekspertu akadēmiskais tīkls (ANED), 2018. gads: [“Personu ar invaliditāti tiesību iekļaušana Eiropas sociālo tiesību pilārā — apkopojums”](#), 94ff. lpp.

⁴⁷ ESAO, 2020. gads: [“Politika esošo un nākotnes pakalpojumu sniegšanai dažādās teritorijās”](#).

⁴⁸ Komisija (COM(2021) 50 final): [Zaļā grāmata par novecošanu](#).

⁴⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/240 (2021. gada 10. februāris), ar ko izveido tehniskā atbalsta instrumentu (OV L 57, 18.2.2021., 1. lpp.).

Pamatiniciatīvas

Komisija līdz 2023. gadam sagatavos **norādījumus, kuros dalībvalstīm būs ieteikti uzlabojumi saistībā ar neatkarīgu dzīvi un iekļaušanu sabiedrībā**, lai personas ar invaliditāti varētu dzīvot pieejamā, atbalstītā mājoklī kopienā vai varētu turpināt dzīvot mājās (arī īstenojot personīgās palīdzības programmas).

Pamatojoties uz esošo brīvprātīgo Eiropas kvalitātes satvaru sociālo pakalpojumu jomā, Komisija līdz 2024. gadam nāks klajā ar konkrētu **satvaru personām ar invaliditāti paredzētiem izciliem sociālajiem pakalpojumiem**, lai uzlabotu pakalpojumu sniegšanas kvalitāti personām ar invaliditāti un palielinātu šīs jomas darbavieta pievilcību arī ar pakalpojumu sniedzēju prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas palīdzību.

Komisija aicina dalībvalstis:

- ✓ ieviest **labu deinstitucionalizācijas praksi** garīgās veselības jomā un attiecībā uz visām personām ar invaliditāti, tostarp bērniem, nolūkā stiprināt pāreju no institucionālās aprūpes uz pakalpojumiem, kas sniedz atbalstu kopienā;
- ✓ veicināt un nodrošināt finansējumu **pieejamiem un personas ar invaliditāti iekļaujošiem sociālajiem mājokļiem**, kas būtu piemēroti arī gados vecākām personām ar invaliditāti, kā arī risināt bezpajumtnieku ar invaliditāti problēmas.

4.2. Jaunu prasmju apgūšana jaunām darbavietām

Atbilstošas prasmes un kvalifikācija ir priekšnoteikums piekļuvei darba tirgum un panākumu gūšanai tajā. Kā noteikts Prasmju programmā Eiropai⁵⁰, lai to panāktu, ir vajadzīgas valsts līmeņa prasmju stratēģijas, kurās būtu jāiekļauj arī personu ar invaliditāti īpašās vajadzības. Visos līmeņos ir jānodrošina vienlīdzīga piekļuve izglītībai un uz darba tirgu orientētai apmācībai. Dalībvalstis ir atbildīgas par izglītības un apmācības politikas pielāgošanu personu ar invaliditāti vajadzībām saskaņā ar *UNCRPD*.

Neskatoties uz tiesībām piekļūt vispārējai profesionālajai izglītībai un apmācībai, liela daļa jauniešu ar invaliditāti tiek nosūtīti uz īpašām profesionālajām skolām. Bieži vien tas ir saistīts ar vispārēju pieejamības un saprātīga pielāgojuma neesamību un nepietiekamu atbalstu izglītojamajiem ar invaliditāti vispārējā arodmācību vidē⁵¹. Pāreja uz atvērtu darba tirgu ir grūtāka nekā no vispārējās izglītības iestādēm. Turklāt personu ar invaliditāti dalība pieaugušo izglītībā ir mazāka, salīdzinot ar personām bez invaliditātes⁵².

Padomes ieteikumā par profesionālo izglītību un apmācību (PIA)⁵³ ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai dalībvalstis ir aicinātas izstrādāt tādas profesionālās izglītības programmas, kas būtu iekļaujošas un pieejamas neaizsargātām grupām, piemēram, personām ar invaliditāti. Atjauninātā Eiropas Mācekļu alianse veicinās zināšanu apmaiņu par to, kā mācekļības var izmantot kā sociālās iekļaušanas līdzekli, un sekmēs apņemšanos īstenot kvalitatīvas mācekļības, kurās tiek nodrošināts atbalsts izglītojamajiem ar invaliditāti. Ar pastiprinātās Garantijas

⁵⁰ Komisijas paziņojums (COM(2020) 274 final): “[Prasmju programma Eiropai](#) ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai”.

⁵¹ Skatīt *ANED*, 2018. gads, 103f. lpp. Saprātīgs pielāgojums nozīmē vajadzīgās un atbilstošās izmaiņas un korekcijas, ja tās konkrētā gadījumā ir nepieciešamas un neuzliek nesamērīgu vai nepamatotu slogu (*UNCRPD* 2. pants).

⁵² *EU SILC* (2018. gads).

⁵³ Padomes Ieteikums ([2020/C 417/01](#)).

jauniešiem⁵⁴ palīdzību Komisija atbalsta pievēršanos jauniešiem ar invaliditāti un viņu aktivitātes veicināšanu.

Lai izglītības un apmācības nodrošināšanas centieni palīdzētu iesaistīties darba tirgū, liela nozīme ir karjeras atbalsta speciālistiem un jo īpaši valsts nodarbinātības dienestiem. Prasmju programmā Komisija apņemas apvienot spēkus ar Eiropas valstu nodarbinātības dienestu tīklu, lai izstrādātu savstarpējas mācīšanās procesu, kurā noskaidrot prasmes, kas ir vajadzīgas darba tirgū, un pastiprinātu karjeras konsultēšanas pakalpojumu sniegšanu — arī nodarbinātām personām un neaizsargātām grupām —, kā arī to, kā novērst prasmju līmeņa atšķirības (jo sevišķi digitālo prasmju līmeņa atšķirības), bieži sadarbojoties ar sociālajiem uzņēmumiem, lai veicinātu iekļaujošu darba tirgu. Kā paziņots Digitālās izglītības rīcības plānā 2021.–2027. gadam⁵⁵, dalībvalstīm tiks sniegts atbalsts, nodrošinot palīgtechnoloģijas un pieejamu digitālo mācību vidi un saturu.

Komisija aicina dalībvalstis:

- ✓ noteikt mērķrādītājus pilngadīgu personu ar invaliditāti dalībai **mācībās** nolūkā palielināt to līdzdalību un nodrošināt, ka **valsts prasmju stratēģijās** tiek ietvertas personu ar invaliditāti konkrētās vajadzības, lai palīdzētu sasniegt Prasmju programmā un rīcības plānā, ar ko īsteno sociālo tiesību pīlāru, noteikto mērķi;
- ✓ pieņemt mērķtiecīgus pasākumus un elastīgus apmācības formātus, lai nodrošinātu **iekļaujošas un pieejamas PIA programmas**, tostarp personām ar invaliditāti;
- ✓ balstoties uz **plānu nozaru sadarbībai prasmju jomā**, kas noteikts Prasmju pilnveides paktā, turpināt atbalstīt sadarbību starp attiecīgajām sociālās ekonomikas ieinteresētajām personām, cita starpā nosakot digitālo prasmju vajadzības un lietojot palīgtechnoloģijas labākas nodarbināmības panākšanai.

4.3. Piekļuves kvalitatīvām un ilgtspējīgām darbavietām veicināšana

Dalība nodarbinātībā ir labākais veids, kā nodrošināt ekonomisko autonomiju un sociālo iekļaušanu. Starp personām ar invaliditāti un bez tās joprojām pastāv liela nodarbinātības līmeņa atšķirība: personām ar invaliditāti ir zemāks nodarbinātības līmenis, tās neproporcionāli skar bezdarbs, un tās agrāk pamet darba tirgu. Liels skaits personu ar smagu invaliditāti nestrādā atvērtā darba tirgū, bet gan iestādēs, kas nodrošina tā dēvēto aizsargāto nodarbinātību. Tiek izmantotas dažādas shēmas, un ne visas nodrošina pienācīgus darba apstākļus vai ar nodarbinātību saistītas tiesības personām ar invaliditāti vai iespējas iesaistīties atvērtajā darba tirgū⁵⁶. Tiesībspējas atņemšana var ierobežot personu ar intelektuāla vai garīga rakstura traucējumiem spēju noslēgt līgumus vai uzsākt uzņēmējdarbību, tādējādi liedzot pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības iespējas.

Izvērtējot Stratēģiju invaliditātes jomā 2010.–2020. gadam, nodarbinātība tika noteikta kā viena no piecām svarīgākajām politikas prioritātēm saistībā ar turpmākām darbībām. Lai personām ar invaliditāti nodrošinātu labākus panākumus darba tirgū, Komisija turpinās atbalstīt dalībvalstis saistībā ar attiecīgo nodarbinātības pamatnostādņu īstenošanu Eiropas pusgada ietvaros, statistikas rīku izstrādi, kā arī paraugprakses apmaiņu sociālās atvērtās koordinācijas metodes kontekstā. Atrasisot personu ar invaliditāti potenciālu un talantus, labumu gūs gan attiecīgās personas, gan ekonomika,

⁵⁴ Padomes Ieteikums (2020/C 372/01): “[Garantijas jauniešiem pastiprināšana](#)”.

⁵⁵ Komisijas paziņojums (COM(2018) 022 final): “[Digitālās izglītības rīcības plāns](#)”.

⁵⁶ ANED, 2018. gads, 184ff. lpp.

gan kohēzija sabiedrībā kopumā. Lai gan ES Nodarbinātības vienlīdzības direktīva⁵⁷ dod būtisku ieguldījumu personu ar invaliditāti līdztiesības veicināšanā nodarbinātības jomā, tostarp attiecībā uz saprātīgiem pielāgojumiem darba vietā, ir jāpieliek lielāki pūliņi, lai nodrošinātu labākus rezultātus personām ar invaliditāti darba tirgū.

Komisija turpinās nodrošināt, ka dalībvalstis stingri piemēro Nodarbinātības vienlīdzības direktīvā paredzētās tiesības, un 2021. gadā sagatavos ziņojumu par minētās direktīvas piemērošanu. Minētajā ziņojumā tiks arī izvērtēts, vai dalībvalstis ir ievērojušas Komisijas ieteikumu apsvērt iespēju izraudzīties līdztiesības iestādi, kas direktīvas piemērošanas jomā pievērštos diskriminācijai reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma un seksuālās orientācijas dēļ⁵⁸.

Dalībvalstis var izmantot pastiprināto Garantiju jauniešiem, lai sniegtu atbalstu jauniešiem ar invaliditāti. Citas grupas, kurām jāpievērš īpaša uzmanība, ir sievietes un personas ar psihosociālu invaliditāti.

Turklāt Komisija atbalstīs nodarbinātības politiku dalībvalstīs, veicinot sociālo ekonomiku, kas sniedz pakalpojumus personām ar invaliditāti, palīdz radīt iespējas personām ar invaliditāti iesaistīties nodarbinātībā atvērtā darba tirgū un piedāvā nodarbinātības iespējas⁵⁹. Situācija šajā nozarē ES ir ļoti nevienmērīga. Lai palīdzētu dalībvalstīm stiprināt nelabvēlīgākā situācijā esošu grupu sociālo iekļaušanu, ES publiskā iepirkuma tiesību aktos ir noteikti privileģēto tiesību līgumi, savukārt ES konkurences tiesību aktos ir atļauts konkrēts valsts atbalsts darba ņēmēju ar invaliditāti pieņemšanai darbā. Līdztekus dalībvalstis attīsta arī iekļaujošas uzņēmējdarbības politiku, kas vērsta uz tādām nepietiekami pārstāvētām grupām kā sievietes, jaunieši un migranti, tai skaitā arī personas ar invaliditāti.

Pamatiniciatīva

2022. gadā Komisija iesniegs **pasākumu kopumu darba tirgus rezultātu uzlabošanai personām ar invaliditāti**, meklējot sadarbības iespējas ar Eiropas valstu nodarbinātības dienestu tīklu, sociālajiem partneriem un personu ar invaliditāti organizācijām. Ar šo pasākumu kopumu tiks sniegts atbalsts dalībvalstīm saistībā ar attiecīgo nodarbinātības pamatnostādņu īstenošanu Eiropas pusgada ietvaros. Tas virzīs un atbalstīs savstarpēju mācīšanos saistībā ar nodarbinātības spēju stiprināšanu un integrācijas pakalpojumiem, uzlabojot darbā pieņemšanas izredzes ar pozitīvu rīcību un apkarojot stereotipus, nodrošinot saprātīgus pielāgojumus, veselības aizsardzību un drošību darbavietā, kā arī profesionālās rehabilitācijas programmas hronisku slimību vai negadījumu situācijās, meklējot kvalitatīvas darbavietas aizsargātas nodarbinātības jomā un ceļus uz atvērto darba tirgu.

Turklāt Komisija:

- ✓ 2021. gadā publicēs ziņojumu par **ES Nodarbinātības vienlīdzības direktīvas**⁶⁰ īstenošanu un, ja nepieciešams, pēc tam sagatavos tiesību akta priekšlikumu, kas jo īpaši būs vērsts uz līdztiesības iestāžu nozīmes stiprināšanu;
- ✓ 2021. gadā izdos **Sociālās ekonomikas rīcības plānu** nolūkā uzlabot sociālo ekonomiku veicinošo vidi, tostarp iespējas saistībā ar personām ar invaliditāti,

⁵⁷ Padomes Direktīva 2000/78/EK, [ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju](#).

⁵⁸ Komisijas Ieteikums (ES) 2018/951 [par līdztiesības iestāžu standartiem](#).

⁵⁹ [ES sociālā ekonomika](#). Sociālā ekonomika ietver kooperatīvus, savstarpējās sabiedrības, bezpeļņas apvienības, fondus un sociālos uzņēmumus.

⁶⁰ Šis ziņojums tiks iesniegts kopā ar ziņojumu par Padomes Direktīvu 2000/43/EK (2000. gada 29. jūnijs), ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības.

izmantojot sociālos uzņēmumus, galveno uzmanību pievēršot integrācijai atvērtajā darba tirgū.

Komisija aicina dalībvalstis:

- ✓ līdz 2024. gadam noteikt **mērķrādītājus personu ar invaliditāti nodarbinātības līmeņa paaugstināšanai un nodarbinātības līmeņa atšķirību mazināšanai** starp personām ar invaliditāti un bez tās, lai palīdzētu sasniegt nodarbinātības pamatmērķi 2030. gadam, kas ierosināts apstiprināšanai Eiropadomē iesniegtajā Rīcības plānā par Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanu;
- ✓ stiprināt **nodarbinātības dienestu** spējas attiecībā uz personām ar invaliditāti un šajā nolūkā uzlabot darbu ar sociālajiem partneriem un personas ar invaliditāti pārstāvošajām organizācijām;
- ✓ atvieglot **pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības** iespējas, tostarp personām ar intelektuāliem un psihosociāliem traucējumiem, sniedzot atbalstu juridiskos un uzņēmējdarbības jautājumos, arī ar ES fondu līdzekļu palīdzību.

4.4. Sociālās aizsardzības sistēmu konsolidēšana

Lai personām ar invaliditāti un viņu ģimenēm nodrošinātu atbilstošus ienākumus pienācīgam dzīves līmenim, līdztekus taisnīgai nodarbinātībai būtisks priekšnoteikums ir atbilstoša sociālā aizsardzība, tostarp pensiju shēmas.

Saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāru un *UNCRPD* dalībvalstis ir paātrinājušas savu sociālās aizsardzības sistēmu (tostarp invaliditātes novērtēšanas sistēmu un pabalstu) reformas. Visās valstīs ir ieviesti pasākumi aizstājienākumu nodrošināšanai personām ar invaliditāti. Personīgie budžeti un finansiālais atbalsts, arī aprūpētājiem, kļūst par kopīgu praksi⁶¹. Izmantojot strukturālo reformu atbalsta programmu⁶², Komisijas atbalstu sociālās aizsardzības sistēmu reformu īstenošanai ir saņēmis ievērojams skaits dalībvalstu.

Tomēr mērķis nodrošināt visiem pienācīgu dzīves līmeni vēl nav sasniegts. Nepietiekama līdzdalība darba tirgū kopā ar nepietiekamu sociālo aizsardzību un papildu izmaksām, kas saistītas ar invaliditāti, tostarp ģimenes aprūpi, ir galvenie iemesli, kāpēc personas ar invaliditāti un viņu ģimenes skar lielāks finansiālās nabadzības risks. Invaliditātes pabalstu atbilstības kritēriji dažkārt ir šķērslis nodarbinātībai.

Komisija:

- ✓ 2022. gadā uzsāks **pētījumu par sociālo aizsardzību un pakalpojumiem personām ar invaliditāti** nolūkā pētīt labas prakses piemērus attiecībā uz invaliditātes pabalstiem, vecuma pensiju, veselības apdrošināšanu, naudas un bezskaidras naudas pabalstiem, kā arī papildu izmaksām invaliditātes dēļ;
- ✓ sniegs norādījumus, lai atbalstītu dalībvalstis **sociālās aizsardzības reformu** turpināšanā, pievēršot uzmanību personām ar invaliditāti un invaliditātes novērtēšanas sistēmām, tostarp pēc pieprasījumiem, kas veikti, izmantojot tehniskā atbalsta instrumentu.

⁶¹ ANED, 2018. gads, 12., 62ff. lpp.; skatīt arī: SDO: "[Personas ar invaliditāti iekļaujoša sociālā aizsardzība](#)".

⁶² Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam šī programma ir aizstāta ar tehniskā atbalsta instrumentu, kuram ir plašāka darbības joma un lielāks budžets (864,4 miljoni EUR).

Komisija aicina dalībvalstis:

- ✓ noteikt pasākumus turpmākai **personu ar invaliditāti sociālās aizsardzības atšķirību novēršanai**, lai mazinātu nevienlīdzību, arī kompensējot papildu izmaksas, kas saistītas ar invaliditāti un atbilstību invaliditātes pabalstu saņemšanai.

5. Vienlīdzīga piekļuve un nediskriminēšana

Personām ar invaliditāti ir tiesības uz aizsardzību pret jebkāda veida diskrimināciju un vardarbību, vienlīdzīgām iespējām tiesvedībā un attiecībā uz tiesu iestāžu pieejamību, izglītības, kultūras, mājokļu, brīvā laika pavadīšanas, atpūtas, sporta un tūrisma iespēju pieejamību, kā arī vienlīdzīgu piekļuvi visiem veselības pakalpojumiem.

52 % personu ar invaliditāti jūtas diskriminētas.

4 reizes vairāk personu ar invaliditāti ziņo par nenodrošinātām vajadzībām veselības aprūpes jomā nekā personas bez invaliditātes.

20,3 % jauniešu ar invaliditāti priekšlaicīgi pamet skolu, salīdzinot ar 9,8 % jauniešu bez invaliditātes.

Tikai 29,4 % personu ar invaliditāti iegūst augstāko izglītību, salīdzinot ar 43,8 % personu bez invaliditātes.

5.1. Tiesu iestāžu pieejamības, tiesiskās aizsardzības, brīvības un drošības uzlabošana

Personām ar invaliditāti vajadzētu būt efektīvai iespējai vērsties tiesā, tostarp nodrošinot atbilstošus pielāgojumus. Praksē tas ietver tādu praktisku un juridisku šķēršļu likvidēšanu, kas personām ar invaliditāti liedz piedalīties kā lieciniekiem kriminālprocesā un civilprocesā, aizstāvēt savas kā cietušās personas, aizdomās turētā vai apsūdzētā tiesības, kā arī pildīt profesionālās funkcijas, piemēram, tiesneša, advokāta un prokurora amata pienākumus. Juridiski šķēršļi jo īpaši pastāv personām ar intelektuālās attīstības traucējumiem, psihosociāliem traucējumiem vai garīgās veselības problēmām, jo viņiem bieži ir ierobežota vai arī atņemta tiesībspēja.

Iniciatīvās par tiesu sistēmu digitalizāciju, cietušo tiesību aizsardzību un profesionāļu apmācību⁶³ Komisija ņem vērā invaliditāti atbilstīgi *UNCRPD* noteiktajam. Tiesu sistēmu digitalizācija ir būtisks aspekts, kas palīdz uzlabot tiesu iestāžu pieejamību, tostarp personām ar invaliditāti, kad šāda pieejamība tiek nodrošināta. Komisija īpašu uzmanību pievērš sievietēm ar invaliditāti, kurām ir divas līdz piecas reizes lielāka iespēja kļūt par vardarbības upuriem nekā citām sievietēm⁶⁴, kā arī personām ar invaliditāti, kuras dzīvo iestādēs. Apmācības stratēģijā tieslietu speciālistiem Komisija pievēršies personu tiesību aizsardzībai digitālajā telpā un juridisko profesionāļu plašākai apmācībai par ES tiesību aktiem invaliditātes jomā, tostarp *UNCRPD*.

⁶³ Komisijas paziņojums (COM(2020) 710 final): "[Tieslietu sistēmu digitalizācija Eiropas Savienībā](#)"; Komisijas paziņojums (COM(2020) 258 final): "[ES stratēģija par cietušo tiesībām \(2020.–2025. gads\)](#)"; Komisijas paziņojums (COM(2020) 713 final): "Tiesiskuma nodrošināšana Eiropas Savienībā — [Eiropas tiesiskās apmācības stratēģija 2021.–2024. gadam](#)".

⁶⁴ [Rezolūcija par sievietēm ar invaliditāti stāvokli](#) (2018/26855RSP) Eiropas Parlaments arī uzsver, ka 34 % sieviešu, kam ir veselības problēmas vai invaliditāte, savas dzīves laikā ir cietušas no partnera fiziskas vai seksuālas vardarbības.

Komisija:

- ✓ sadarbosies ar dalībvalstīm, lai īstenotu 2000. gada Hāgas konvenciju par neaizsargātu pilngadīgo starptautisko aizsardzību saskaņā ar *UNCRPD*, tostarp veicot **pētījumu par neaizsargātu pilngadīgo aizsardzību pārrobežu situācijās**, jo īpaši attiecībā uz personām ar intelektuālās attīstības traucējumiem, un lai pavērtu ceļu tās ratifikācijai visās dalībvalstīs;
- ✓ uzsāks **pētījumu par procesuālajiem drošības pasākumiem neaizsargātām pilngadīgām personām kriminālprocesā** un izvērtēs nepieciešamību ierosināt tiesību aktu priekšlikumus, kas **pastiprina tādu neaizsargātu pilngadīgu personu atbalstu un aizsardzību**, kuras cietušas noziegumos, saskaņā ar ES stratēģiju par cietušo tiesībām 2020.–2025. gadam;
- ✓ sniegs **norādījumus dalībvalstīm par tiesu iestāžu pieejamību** Eiropas Savienībā personām ar invaliditāti, balstoties uz ANO sniegtajām starptautiskajām vadlīnijām⁶⁵;
- ✓ izstrādās pasākumus dalībvalstu atbalstam, lai veicinātu personu ar invaliditāti kā **profesionālu līdzdalību** tieslietu sistēmā un apkopotu labas prakses piemērus par **atbalstītu lēmumu pieņemšanu**.

5.2. Vienlīdzīga piekļuve sociālajai aizsardzībai, veselības aprūpei, izglītībai un precēm un pakalpojumiem, arī mājokļiem

Cīņa pret personu ar invaliditāti visu veidu diskrimināciju ir *UNCRPD* pamatā. ES ir pieņemts visaptverošs ES diskriminācijas novēršanas tiesību aktu kopums, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi neatkarīgi no dzimuma, dzimumorientācijas, rases vai etniskās izcelsmes, vecuma, reliģijas vai pārliecības⁶⁶. Nodarbinātības vienlīdzības direktīvā paredzēti īpaši pasākumi, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret personām ar invaliditāti.

ES tiesību aktos pastāv zināmas nepilnības, kas neļauj nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret personām ar invaliditāti ārpus nodarbinātības jomas, piemēram, attiecībā uz sociālo aizsardzību, veselības aprūpi, izglītību⁶⁷ un piekļuvi precēm un pakalpojumiem, arī mājokļiem. Kamēr nav pieņemts Komisijas priekšlikums Padomes direktīvai par vienlīdzīgu attieksmi⁶⁸, joprojām pastāvošā nevienlīdzība un diskriminācija uzsver, ka ir vajadzīga turpmāka ES tiesību aktu virzība.

Komisija aicina dalībvalstis:

- ✓ nodrošināt iespēju pieņemt **Komisijas priekšlikumu par horizontālu direktīvu** par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu ārpus nodarbinātības jomas, iekļaujot invaliditāti;

⁶⁵ Apvienoto Nāciju Organizācija, 2020. gads: [“Starptautiskie principi un pamatnostādnes par tiesu iestāžu pieejamību personām ar invaliditāti”](#).

⁶⁶ [Rasu vienlīdzības direktīva](#) (2000/43/EK); [Nodarbinātības vienlīdzības direktīva](#) (2000/78/EK); [Vienlīdzīgas attieksmes direktīva](#) (2006/54/EK).

⁶⁷ Nepilnības: skatīt infografikas 4. un 5. nodaļā par diskrimināciju, izglītību, nodarbinātību, nabadzību un veselības aprūpi.

⁶⁸ Priekšlikums Padomes direktīvai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas (COM (2008) 0426).

- ✓ atbalstīt **sadarbību starp ES un valstu UNCRPD īstenošanas sistēmām** un Eiropas tiesību aizstāvju tīklu dalībniekiem⁶⁹.

5.3. Iekļaujoša un pieejama izglītība

Izglītība ir pamats nabadzības apkarošanai un pilnīgi iekļaujošas sabiedrības radīšanai. Personām ar invaliditāti ir tiesības piedalīties visos izglītības līmeņos un veidos, arī pirmsskolas izglītībā un aprūpē, vienlīdzīgi ar citiem. Izglītības iestādēm un attiecīgajiem tiesību aktiem jāparedz nosacījumi iekļaujošai pieejai.

Joprojām ir izteikti nepieciešams rīkoties, ko pierāda izglītības rezultātu atšķirības starp izglītojamajiem ar invaliditāti un bez tās. Vairāk jauniešu ar invaliditāti priekšlaicīgi pamet skolu, un mazāk izglītojamo ar invaliditāti iegūst augstāko izglītību (atšķirība ir 14,4 procentpunkti). Daudzi bērni un jaunieši ar invaliditāti tiek uzņemti speciālajās skolās, kas ne vienmēr piedāvā efektīvu pāreju uz vispārējo izglītības sistēmu, tālākizglītību vai darba tirgu. Pagaidām nav veikti pietiekami sistemātiski pētījumi par apstākļiem, kas nepieciešami, lai izglītojamie ar invaliditāti, to vidū izglītojamie ar tādu neredzamu invaliditāti kā autisms, disleksija vai hiperaktivitāte, gūtu panākumus. Covid-19 izraisītās pandēmijas laikā ieviestie ierobežojošie pasākumi ir vēl vairāk pastiprinājuši nepieciešamību steidzami izstrādāt pasākumus iekļaujošas un pieejamas tālmācības nodrošināšanai visiem.

ES līmenī iekļaujoša izglītība ir izglītības programmas priekšplānā. Viena no sešām Eiropas izglītības telpas⁷⁰ asīm ir veltīta iekļaujošai izglītībai un mūžizglītībai visiem, sākot jau ar pirmsskolas izglītību un aprūpi. Saistītās iniciatīvas, piemēram, iniciatīva “Ceļi uz panākumiem skolā”, ir īpaši vērsta uz riska grupām, piemēram, skolēniem ar invaliditāti un īpašām izglītības vajadzībām. Eiropas pieeja mikroapliecinājumiem elastīgu un moduļveida mācību programmu veidā var pozitīvi ietekmēt personu ar invaliditāti nodarbināmību un mūžizglītības procesu.

Izglītības politiku turpinās atbalstīt Eiropas Speciālās un iekļaujošās izglītības aģentūra⁷¹. Komisija apkopos politikas un prakses piemērus, kas veicina personu ar invaliditāti izglītības sasniegumus dalībvalstīs, ko varēs izmantot politikas veidošanā. Lai nodrošinātu piekļuvi izglītībai un uzlabotu tās kvalitāti (tostarp attiecībā uz pirmsskolas izglītību un aprūpi), tiks izmantotas sinerģijas iespējas ar gaidāmo ES Bērnu tiesību stratēģiju un Eiropas Garantiju bērniem.

Atbildot uz UNCRPD komitejas 2015. gadā ES sniegtajiem ieteikumiem, Eiropas skolu sistēma (ESS) izveidoja darba apakšgrupu “ANO konvencija” un pieņēma Rīcības plānu pedagoģiskā atbalsta un iekļaujošas izglītības jomā. Ir izveidota īpaša uzraudzības sistēma šī plāna īstenošanai.

Personas ar invaliditāti iekļaujošas izglītības veicināšanai dalībvalstis var izmantot iespējas, ko piedāvā ES finansējums, tostarp “Erasmus+” un Eiropas Solidaritātes korpusa programmas, nosakot īpašus iekļaušanas pasākumus⁷². Kohēzijas politika un atveseļošanas un noturības mehānisms Covid-19 izraisītās pandēmijas ietekmes

⁶⁹ Piemēram, Valstu cilvēktiesību iestāžu Eiropas tīkls (ENNHRI), Eiropas līdztiesības iestāžu tīkls (EQUINET) un Eiropas ombudu tīkls (ENO).

⁷⁰ Komisijas paziņojums (COM(2020) 625 final): [par Eiropas Izglītības telpas izveidi līdz 2025. gadam](#).

⁷¹ [Eiropas Speciālās un iekļaujošās izglītības aģentūra](#) ir neatkarīga organizācija, kas darbojas kā dalībvalstu izglītības ministriju sadarbības platforma.

⁷² Gaidāmā Eiropas Garantija bērniem, “Erasmus+”, Eiropas Solidaritātes korpus.

mazināšanai turpinās atbalstīt valstu reformas iekļaujošas izglītības jomā, ņemot vērā digitālo un zaļo pārkārtošanos. Turklāt skolu un izglītības iestāžu ēku piekļūstamības jautājumus dalībvalstis var risināt, izmantojot Renovācijas viļņa iniciatīvu.

Šī stratēģija veicinās sadarbību attiecībā uz valstu reformām iekļaujošas izglītības jomā un izmantos sinerģijas iespējas starp Eiropas izglītības telpu, Prasmju programmu Eiropai, Digitālās izglītības rīcības plānu un Eiropas Pētniecības telpu, kā arī starp “Erasmus+” un citiem ES finansēšanas instrumentiem.

Komisija:

- ✓ 2021. gadā izdos **metodisko līdzekli par iekļaušanu pirmsskolas izglītībā un aprūpē** ar īpašu nodaļu, kas būs veltīta bērniem ar invaliditāti;
- ✓ atbalstīs dalībvalstis, lai tās turpinātu attīstīt savas **skolotāju izglītības sistēmas**, kas palīdzēs novērst skolotāju trūkumu speciālās izglītības sistēmā un visu izglītības profesionāļu kompetences trūkumu, lai pārvaldītu dažādību klasē un attīstītu iekļaujošu izglītību;
- ✓ kā **Eiropas skolu** valdes locekle atbalstīs pastiprinātus centienus ieviest **Rīcības plānu pedagoģiskā atbalsta un iekļaujošas izglītības jomā**⁷³, pievēršoties pieejamībai un saprātīgiem pielāgojumiem, skolu mācību programmu pielāgošanai izglītojamo ar invaliditāti vajadzībām (piemēram, alternatīvi atestāti, kas ļauj turpināt izglītību valsts līmenī) un apmācības kursu nodrošināšanai skolotājiem iekļaujošas izglītības jomā.

Komisija aicina dalībvalstis:

- ✓ atbalstīt tādu **iekļaujošu skolu** izveidi, kas varētu kļūt par paraugu iekļaujošas un inovatīvas mācīšanas un mācīšanās jomā visā ES atbilstīgi Eiropas izglītības telpas un Digitālās izglītības rīcības plāna mērķiem;
- ✓ nodrošināt, ka to izglītības sistēmas visos līmeņos atbilst *UNCRPD*, lai virzītos uz **atbalstītu mācīšanos iekļaujošā vispārējās izglītības vidē**, kā norādīts paziņojumā par Eiropas izglītības telpu;
- ✓ atbalstīt *UNCRPD* 24. panta ieviešanu **Eiropas skolās**.

5.4. Pastāvīga un vienlīdzīga piekļuve veselības aprūpes pakalpojumiem

Personām ar invaliditāti ir tiesības uz augstas kvalitātes veselības aprūpi, tostarp veselības rehabilitāciju un profilaksi.

Ir nepieciešama turpmāka rīcība, jo personas ar invaliditāti četras reizes biežāk ziņo, ka nav nodrošinātas vajadzības pēc medicīniskām pārbaudēm, nekā personas bez invaliditātes. Veselības aprūpe bieži ir pārāk dārga, vai pārāk tālu, nav pieejama, vai ir garas rindas⁷⁴. Tā kā invaliditātes izplatība palielinās līdz ar vecumu, ar īpašām problēmām saskaras gados vecāki cilvēki, kas dzīvo laukos, jo trūkst atbilstošas veselības aprūpes un pastāvīgi trūkst darbinieku⁷⁵. Personas ar neredzamu invaliditāti (piemēram, hroniskām sāpēm vai intelektuālās attīstības traucējumiem), ar retām slimībām vai vēzi, kas bieži noved pie traucējumiem, ne vienmēr saņem nepieciešamo atbalstu, tāpat arī

⁷³ [Kā apstiprināts valdes 2019. gada aprīļa sanāksmē Atēnās.](#)

⁷⁴ *EU-SILC*, 2019. gads: [tabula \(hlth_dh030\)](#).

⁷⁵ *EU-SILC*, 2018. gads; *Cedefop*, 2016. gads: “[Prasmju trūkums un profesiju pārpalikums Eiropā](#)”; *Eurostat*, 2020. gads: [rokasgrāmata “Eiropas sabiedrības novecošana”](#); *Eurostat* 2020. gada reģionālā gadagrāmata.

sievietes vai bēgļi ar invaliditāti. Covid-19 izraisītā krīze izgaismoja nepilnības veselības aprūpes sistēmās, īpaši attiecībā uz personām ar invaliditāti, kuras dzīvo iestādēs ar ierobežotu piekļuvi neatliekamajai palīdzībai un intensīvajai terapijai.

Ar Eiropas Veselības savienību, kuru Komisija uzsāka 2020. gada novembrī⁷⁶, tiks atbalstīta dalībvalstu politika, kas paredzēta, lai uzlabotu to veselības aprūpes sistēmu noturību, tostarp attiecībā uz personām ar invaliditāti.

Ņemot vērā Komisijas iniciatīvu par veselības un aprūpes digitālo pārveidi⁷⁷, ar dalībvalstu reformām būtu jārisina katras valsts problēmas, pievēršoties grupām, kas saskaras ar konkrētiem veselības pakalpojumu pieejamības šķēršļiem.

Komisija pastiprinās centienus cīņā pret vēzi, īstenojot Eiropas Vēža uzveikšanas plānu⁷⁸. Lai stiprinātu pacientu tiesības, Komisija izvērtēs Direktīvu 2011/24/ES par pacientu tiesību piemērošanu pārrobežu veselības aprūpē. Veicot šo izvērtēšanu, tā noteiks, vai dalībvalstis ir izvēlējušās atlīdzināt izdevumus par izmitināšanu un ceļa izdevumus vai papildu izdevumus, kas personām ar invaliditāti varētu rasties, saņemot pārrobežu veselības aprūpi. Komisija arī izvērtēs, cik lielā mērā valstu kontaktpunkti pārrobežu veselības aprūpes jomā informāciju ir snieguši personām ar invaliditāti pieejamā formātā.

Komisija:

- ✓ risinās ar veselību un invaliditāti saistītus jautājumus, izmantojot Veselības veicināšanas un slimību profilakses koordinācijas grupu (SGPP), lai dalībvalstu veselības reformu atbalstam apmainītos ar **apstiprinātiem labas prakses piemēriem veselības jomā**;
- ✓ atbalstīs ieinteresētās personas, lai risinātu un mazinātu Covid-19 izraisītās pandēmijas uzlikto slogu Eiropas iedzīvotāju **garīgajai veselībai**;
- ✓ novērsīs konkrētus nevienlīdzības aspektus, ar kuriem saskaras personas ar invaliditāti attiecībā uz **vēža profilakses, savlaicīgas atklāšanas un aprūpes pieejamību**, veicot konkrētas darbības, kas noteiktas Eiropas vēža uzveikšanas plānā paredzētajā nevienlīdzības reģistrā.

Komisija aicina dalībvalstis:

- ✓ personām ar invaliditāti uzlabot piekļuvi **visam veselības aprūpes pakalpojumu klāstam**, tai skaitā seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes un profilakses pakalpojumiem, tostarp ar Komisijas norādījumiem par personu ar invaliditāti piekļuvi iekļaujošai, pieejamai un uz cilvēku vērstai veselības aprūpei saskaņā ar brīvu un apzinātu piekrišanu;
- ✓ veicināt izpratni un attīstīt atbalsta stratēģijas pacientiem **ar invaliditāti, kas ir saistīta ar retām slimībām**, un noteikt un pētīt veidus, kā atvieglot piekļuvi mūsdienīgai ārstēšanai, tostarp izmantojot digitālas inovācijas dalībvalstīs.

⁷⁶ Komisijas paziņojums (COM(2020) 724 final): "[Eiropas veselības savienības veidošana](#)".

⁷⁷ Komisijas paziņojums (COM(2018) 233 final): "[Kā digitālajā vienotajā tirgū īstenot veselības un aprūpes digitālo pārveidi](#)".

⁷⁸ Pateicoties Komisijas strukturālo reformu programmai, vairākas dalībvalstis ir saņēmušas atbalstu vēža skrīningdiagnostikas programmu uzlabošanai nolūkā to savlaicīgi atklāt.

5.5. Mākslas un kultūras, brīvā laika pavadīšanas, atpūtas, sporta un tūrisma iespēju pieejamības uzlabošana

Pieejama un iekļaujoša māksla un kultūra, sports, brīvā laika pavadīšanas iespējas, atpūtas pasākumi un tūrisms ir būtiski pilnīgai dalībai sabiedrībā. Tie ceļ labklājību un dod iespēju ikvienam, arī personām ar invaliditāti, attīstīt un izmantot savu potenciālu. Padome sporta lielo nozīmi ir uzsvērusi savos secinājumos par personu ar invaliditāti piekļuvi sportam⁷⁹. Pieejamas tūrisma iespējas personām ar invaliditāti ir būtiskas līdzdalības, kā arī sociālekonomiskās attīstības veicināšanai. *UNCRPD* ir aicināts īstenot divu virzienu politiku, veicinot gan vispārēja profila, gan personām ar invaliditāti paredzētus pasākumus bērniem un pieaugušajiem.

Komisija stiprinās personu ar invaliditāti līdzdalību visās šajās jomās, visos līmeņos turpinot sadarbību ar vispārēja profila un personām ar invaliditāti paredzēta sporta organizācijām. Ar ES finansējuma, piemēram, no programmas “Radošā Eiropa”, atbalstu tā popularizēs personu ar invaliditāti mākslas darbus un palielinās to pamanāmību, kā arī centīsies padarīt kultūras mantojumu un jebkāda veida mākslu pieejamu un invaliditātes ziņā iekļaujošu. Komisija pievērsīsies arī stereotipiem par invaliditāti, piemēram, plašsaziņas līdzekļos un filmās, saskaņā ar Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīvu, kurā prasīts, ka komercpaziņojumos jāievēro cilvēka cieņa un tie nedrīkst ietvert nekāda veida diskrimināciju, arī diskrimināciju invaliditātes dēļ⁸⁰. Turklāt Komisija izvērtēs iespieddarbu pieejamību personām ar invaliditāti, ņemot vērā spēkā esošos ES tiesību aktus⁸¹.

Turklāt Komisija:

- ✓ uzsāks pētījumu, **kurā tiks izvērtēta *UNCRPD* 30. panta īstenošana**, lai sniegtu norādījumus dalībvalstīm par personu ar invaliditāti dalību sporta, kultūras un brīvā laika pavadīšanas pasākumos un par tām sniedzamo atbalstu;
- ✓ sadarbosies ar **Starptautisko Paralimpisko komiteju** ar mērķi sekmēt iekļaušanu sportā un apkarot stereotipus;
- ✓ turpinās veicināt pieejama tūrisma attīstību, jo īpaši pilsētās, izmantojot Eiropas **vieda tūrisma galvaspilsētas balvu**⁸².

Komisija aicina dalībvalstis:

- ✓ popularizēt un veicināt **personu ar invaliditāti mākslu** un vairo izpratni, uzlabojot šādu mākslas darbu redzamību, organizējot izstādes un priekšnesumus, kā arī nodrošināt, ka vairāk mākslas darbu kolekciju un muzeju ir pieejami personām ar invaliditāti.

5.6. Drošība un aizsardzība

Personām ar invaliditāti, jo īpaši sievietēm, gados vecākiem cilvēkiem un bērniem ar invaliditāti, ir lielāks risks kļūt par vardarbības un ļaunprātīgas izmantošanas upuriem

⁷⁹ Padomes 2019. gada secinājumi [par personu ar invaliditāti piekļuvi sportam](#).

⁸⁰ Direktīva (ES) 2018/1808: [Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva](#).

⁸¹ Direktīva (ES) 2017/1564 [par dažiem atļautiem konkrētu ar autortiesībām aizsargātu darbu un blakustiesību objektu izmantošanas veidiem tādu personu interesēs, kas ir neredzīgas, ar redzes traucējumiem vai ar drukas lasītspēju citu iemeslu dēļ](#).

⁸² [Eiropas vieda tūrisma galvaspilsēta](#) ilgtspējai, pieejamībai, digitalizācijai, kultūras mantojumam/radošumam.

gan pašu mājas vidē, gan iestādēs⁸³. Pret personām ar invaliditāti tiek vērsta arī naida runa un iebiedēšana, arī izglītības iestādēs. Personas ar invaliditāti vai veselības problēmām biežāk saskaras ar vardarbību (17 %, salīdzinot ar 8 % personu bez invaliditātes) un pieredz aizskarošu izturēšanos (50 %, salīdzinot ar 37 % personu bez invaliditātes)⁸⁴.

Cilvēku tirgotāji seksuālās izmantošanas, piespiedu ubagošanas un fiktīvu laulību nolūkiem izmanto personu ar invaliditāti īpaši neaizsargāto stāvokli⁸⁵. Uzņemšanas centros un citās iestādēs, kur uzņem migrantus, starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējus un saņēmējus, ne vienmēr tiek nodrošināta šādu personu, tostarp bērnu ar invaliditāti, aizsardzība un labklājība. Tādas katastrofas kā plūdi un zemestrīces palielina pastāvošo neaizsargātību, tādējādi apgrūtinot katastrofu seku novēršanu nelabvēlīgākā situācijā esošām grupām. Jautājumi, kas saistīti ar līdztiesību un pieejamību katastrofu gadījumā, esošajos ārkārtas rīcības plānos un civilās aizsardzības palīdzības programmās nereti ir ignorēti.

Turklāt klimata pārmaiņas būtiskāk ietekmē personas ar invaliditāti, kuras var kļūt apdraudētas, kad tiek skarti pamatpakalpojumi un infrastruktūra⁸⁶; tāpēc ir īpaši svarīgi nodrošināt, lai zaļā pārkārtošanās uz klimatneitrālu un noturīgu sabiedrību būtu taisnīga un iekļaujoša un tajā tiktu ņemtas vērā personas ar invaliditāti.

Labākam personu ar invaliditāti drošības atbalstam un aizsardzībai visās situācijās ir nepieciešama daudzpusīga politika. Lai nodrošinātu labāku aizsardzību pret vardarbību un noziedzību, ES ir ieviesusi spēcīgu juridisko mehānismu, un Komisija veiks mērķtiecīgas darbības, īstenojot dzimumu līdztiesības stratēģiju 2020.–2025. gadam⁸⁷ un ES Bērnu tiesību stratēģiju, kas ietvers profesionālu spēju veidošanu un izpratnes veicināšanas kampaņas. Turklāt Komisija nodrošinās ar invaliditāti saistīto vardarbības un ļaunprātīgas izmantošanas aspektu iekļaušanu attiecīgajās ES nākotnes politikas jomās. Politikā būtu jāiekļauj iestāžu uzraudzība un sistemātiska vardarbības, noziedzības un ļaunprātīgas izmantošanas gadījumu identificēšana un izmeklēšana.

Kopējā Eiropas patvēruma sistēmā (KEPS) ir noteikti kopīgi aizsardzības standarti un sadarbības mehānismi nolūkā risināt neaizsargātu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju un saņēmēju, tostarp personu ar invaliditāti, īpašo situāciju un vajadzības. Komisija ir nākusi klajā ar priekšlikumiem reformēt kopējo Eiropas patvēruma sistēmu⁸⁸ un padarīt to noturīgāku un efektīvāku, vienlaikus pastiprinot arī piemērojamos aizsardzības standartus. Tāpat Komisija nodrošinās atbalstu personām ar invaliditāti saskaņā ar Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu (AMIF), un Eiropas Patvēruma atbalsta birojs nodrošinās apmācību aizsardzības speciālistiem un tulkiem, kuri strādā ar neaizsargātu personu, to vidū personu ar invaliditāti, patvēruma pieprasījumiem. Turklāt Komisija nodrošinās sinerģiju šīs stratēģijas īstenošanā ar rīcības plānu integrācijai un iekļaušanai 2021.–2027. gadam⁸⁹. Viens no jaunā rīcības plāna pamatprincipiem ir

⁸³ Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras ziņojumi: <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/children-disabilities-violence>; <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>.

⁸⁴ Pamattiesību aģentūras ziņojums, 2021. gads: “Pētījums pamattiesību jomā: noziedzība, drošība un cietušo tiesības”.

⁸⁵ Komisija (COM(2020) 661 final): “Trešais ziņojums par gūtajiem panākumiem cīņā pret cilvēku tirdzniecību” un attiecīgais [dienestu darba dokuments](#) (SWD(2020) 226 final).

⁸⁶ S. Jodoin, N. Ananthamoorthy, K. Lofts, 2020. gads: “Uz personu ar invaliditāti tiesībām balstīta pieeja klimata pārvaldībā” izdevumā “Ecology Law Quarterly”, 47. sējums, Nr. 1.

⁸⁷ Komisijas paziņojums (COM(2020) 152 final): “Savienība, kurā valda līdztiesība: dzimumu līdztiesības stratēģija 2020.–2025. gadam”.

⁸⁸ Komisijas paziņojums (COM(2020) 609 final) [par jaunu Migrācijas un patvēruma paktu](#).

⁸⁹ Komisijas paziņojums (COM(2020) 758 final): “Rīcības plāns par integrāciju un iekļaušanu 2021.–2027. gadam”.

“iekļautība visiem”, ņemot vērā daudzus un savstarpēji saistītus riskus, kas var radīt konkrētas problēmas migrantiem.

Virzoties uz vienotiem Eiropas standartiem civilās aizsardzības darbībās, Komisija iekļaus izpratnes veicināšanas pasākumus neaizsargāto grupu drošības uzlabošanai. ES finansējums tiks izmantots, lai uzlabotu izpratni par personu ar invaliditāti vajadzībām, izmantojot civilajai aizsardzībai veltītās sanāksmes ar Civilās aizsardzības foruma un Savienības Civilās aizsardzības zināšanu tīkla pārstāvjiem. Komisija turpinās finansēt apmācības programmas rīcībai katastrofu situācijās, tostarp sagatavotības projektus un mācības, ņemot vērā personu ar invaliditāti vajadzības, kā arī stiprinās īpašu profilaktisku pasākumu uzraudzību.

Turklāt Komisija:

- ✓ līdz 2024. gadam **dalībvalstīm un speciālistiem**, tostarp policistiem, sniegs **norādījumus** par atbalsta uzlabošanu personām ar invaliditāti, kas ir vardarbības upuri;
- ✓ aicinās Pamattiesību aģentūru saistībā ar vardarbību, ļaunprātīgu izmantošanu un spīdzināšanu pētīt **to personu ar invaliditāti stāvokli, kuras dzīvo iestādēs**.

Komisija aicina dalībvalstis:

- ✓ īstenot **kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) *acquis***, ņemot vērā **neaizsargātu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju un saņēmēju** (tostarp personu ar invaliditāti) īpašās vajadzības, lai praksē nodrošinātu pienācīgu aizsardzību;
- ✓ veicināt **to aizsardzības speciālistu un tulku apmācību**, kuri strādā ar neaizsargātu personu, tostarp personu ar invaliditāti, patvēruma pieprasījumiem, šajā ziņā ļoti cieši sadarbojoties ar Eiropas Patvēruma atbalsta biroju.

6. Personu ar invaliditāti tiesību veicināšana pasaulē

ES turpinās atbalstīt personu ar invaliditāti cilvēktiesības un atbalstīs viņu sociālo iekļaušanu visās starptautiskajās attiecībās, kā arī jebkādu ārējo darbību, politikas plānošanas, finansēšanas programmu un pasākumu ietvaros. Ir jāpievērš uzmanība arī bērniem un jauniešiem ar invaliditāti, jo īpaši konfliktu skartās un pēckonflikta sabiedrībās vai jaunattīstības valstīs, kur bieži netiek nodrošināta aizsardzība un skolu un pamatpakalpojumu pieejamība.

Tas nozīmē, ka īpaša uzmanība tiks pievērsta sadarbībai ar trešām valstīm saistībā ar ES paplašināšanās un kaimiņreģionu politiku un tās plašāko attīstības sadarbības programmu.

Tiek lēsts, ka pasaulē dzīvo **1 miljards personu ar invaliditāti**.

Aptuveni 15 % pasaules iedzīvotāju ir kāda veida invaliditāte, un no tiem apmēram 2–4 % ir nopietnas funkcionēšanas grūtības, un aptuveni 80 % dzīvo jaunattīstības valstīs⁹⁰. Lielā daļā pasaules personām ar invaliditāti ir apgrūtināta piekļuve iekļaujošiem pamatpakalpojumiem, aizsardzībai, palīgtechnoloģijām, informācijai, tiesu iestādēm un juridiskajai identitātei, nemaz

nerunājot par diskrimināciju un darba iespēju trūkumu. Kā aktuālākās problēmas jāatzīmē pastāvīga atrašanās aprūpes iestādēs un segregācija. Izglītības sistēmas bieži

⁹⁰ Pasaules Veselības organizācija / Pasaules Banka, 2011. gads: “Pasaules ziņojums par invaliditāti”, skatīt 27. lpp.

vien nav iekļaujošas attiecībā uz bērnu ar invaliditāti vajadzībām. Turklāt humānās krīzes laikā personas ar invaliditāti bieži ir viena no visneaizsargātākajām grupām. Katastrofu gadījumos viņu mirstība ir divas līdz četras reizes augstāka nekā personām bez invaliditātes⁹¹.

Ar šo stratēģiju ES nostiprinās savu nozīmi personu ar invaliditāti tiesību aizsardzībā globālā mērogā, sadarbojoties, sniedzot humāno palīdzību un īstenojot dialogu ar starptautisko *UNCRPD* kopienu. Atzīstot dažādās problēmas, ar kurām saskaras partnervalstis, un ES pastāvošās atšķirīgās sadarbības programmas, šī stratēģija būs kā iedvesma reformu centieni virzībai un palīdzības plānošanai ar partnervalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām personām. Turklāt ES turpinās sniegt humāno palīdzību un aizsardzību, ņemot vērā vajadzības un saskaņā ar humanitārajiem principiem.

ES aicina visas valstis ievērot, aizsargāt un īstenot personu ar invaliditāti tiesības, kā noteikts visās politikas iniciatīvās, kas veidos nākamo desmitgadi⁹². Ir svarīgi, lai ārējā darbībā līdztekus Programmai 2030. gadam tiktu ievēroti un īstenoti arī *UNCRPD* principi, visās darbībās iekļaujot universālā dizaina pieeju labākas pieejamības nodrošināšanai un veicot saprātīgus pielāgojumus personām ar invaliditāti. ES to panāks, izmantojot visus tās rīcībā esošos instrumentus, sākot no politiskajiem, cilvēktiesību un tirdzniecības dialogiem līdz sadarbībai ar trešām valstīm ES kaimiņreģionu, paplašināšanās un starptautisko partnerību politikas jomās, aptverot arī humāno palīdzību un sadarbību ar daudznacionālām organizācijām. ES atbalsta valsts politikas reformas visā pasaulē, lai politiku padarītu iekļaujošāku, un tiecas nodrošināt, ka visas cilvēktiesības, tostarp personu ar invaliditāti tiesības, joprojām ir atbildes reakcijas uz Covid-19 izraisīto pandēmiju un globālās atveseļošanas pamatā. ES deleģācijas sniedz atbalstu personu ar invaliditāti tiesību veicināšanai, sniedz norādījumus, lai īstenotu pieejamības aspektus, un nodrošina jēgpilnu apspriešanos ar personām ar invaliditāti, tostarp tās pārstāvošajām organizācijām, pamatojoties uz esošajiem labas prakses piemēriem. ES cenšas mērķtiecīgi rīkoties invaliditātes jomā, kā arī integrēt invaliditātes aspektus savā ārējā darbībā. ES Rīcības plānā cilvēktiesību un demokrātijas jomā 2020.–2024. gadam un ES Dzimumu līdztiesības rīcības plānā III 2021.–2025. gadam ir izklāstīta ES apņemšanās apkarot visa veida diskrimināciju, ar ko saskaras personas ar invaliditāti, īpašu uzmanību pievēršot daudzajām un savstarpēji pārklājošajām diskriminācijas formām saskaņā ar cilvēktiesību pamatnostādņēm par nediskriminēšanu ārējā darbībā⁹³.

ES arī centīsies nodrošināt, lai ES finansētajā humānajā palīdzībā tiktu pienācīgi ņemtas vērā personas ar invaliditāti vajadzības, stiprinot personu ar invaliditāti iesaisti un sadarbību ar pilsonisko sabiedrību, kā arī atbalstot spēju veidošanu. Papildus tam ES aktīvāk vāks datus par personām ar invaliditāti saistībā ar ES finansētu humāno palīdzību, piemēram, veicinot *Washington Group* īsās aptaujas anketas izmantošanu⁹⁴. Turklāt, pārskatot ES vispārējo preferenču shēmu VPS+, tiks iekļauta atsauce uz *UNCRPD*, stimulējot attiecīgos tirdzniecības partnerus ievērot šo konvenciju.

⁹¹ Starpaģentūru pastāvīgā komiteja, 2019. gads: [“Personu ar invaliditāti iekļaušana humānās palīdzības darbībā”](#), 2. lpp.

⁹² 1) Kopīgs paziņojums (JOIN (2020) 5 final): [“ES Rīcības plāns cilvēktiesību un demokrātijas jomā 2020.–2024. gadam”](#);

2) Kopīgs paziņojums (JOIN (2020) 17 final): [“ES Dzimumu līdztiesības rīcības plāns \(GAP\) III — vērienīga programma dzimumu līdztiesībai un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanai sievietēm ES ārējā darbībā 2021.–2025. gadam”](#); 3) [ES Vispārējā preferenču sistēma \(VPS\)](#).

⁹³ Padome, 6337/19, 2019. gads: [ES cilvēktiesību pamatnostādnes par nediskriminēšanu ārējā darbībā](#).

⁹⁴ *Washington Group* statistika par invaliditāti: [īsā aptaujas anketa par funkcionālajām spējām](#).

ES arī pastiprinās un nostiprinās sadarbību ar citām konvencijas dalībvalstīm un parakstītājām pusēm nolūkā veicināt *UNCRPD* ratifikāciju un īstenošanu un vairāk uzņemties vadību, it īpaši saistībā ar ikgadējo *UNCRPD* dalībvalstu konferenci. ES turpina atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas, lai nodrošinātu, ka personu ar invaliditāti pārstāvji konkrētu un iekļaujošu strukturētu dialogu veidā ES, partnervalstu un globālā līmenī var piedalīties visos attiecīgajos procesos. Šādi dialogi veicina viedokļu apmaiņu par stratēģiskām iniciatīvām un paraugpraksi, kā arī rezultātu plašāku izplatīšanu.

ES informēs par savām stratēģijām un praksi saistībā ar *UNCRPD* īstenošanu ANO daudzpusējos forumos, piemēram, Cilvēktiesību padomē, Sieviešu statusa komisijā vai Sociālās attīstības komisijā, kā arī reģionālās integrācijas organizācijās, piemēram, Āfrikas Savienībā, ASEAN vai USAN. Šis viedokļu apmaiņas mērķis būs stimulēt pārredzamu un vērienīgu *UNCRPD* īstenošanu visā pasaulē⁹⁵, savukārt globālā prakses piemēru apmaiņa varētu dot labumu arī ES. Lielāka ES iesaiste *UNCRPD* komitejā varētu sekmēt *UNCRPD* efektīvāku īstenošanu gan ES, gan ārpus tās. Komisija ierosinās dalībvalstīm, ka ES izvirzīs savu kandidātu ievēlēšanai *UNCRPD* komitejas locekļa amatā, kā norādīts kopīgajā paziņojumā par multilaterālismu⁹⁶.

Komisija un Augstais pārstāvis ārlietās un drošības politikas jautājumos / Komisijas priekšsēdētājas vietnieks (APPV):

- ✓ 2021. gadā atjauninās rīkkopu **“Tiesībās balstīta pieeja, ar ko aptver visas cilvēktiesības ES attīstības sadarbībā”**, lai ārējās darbībās novērstu jebkādu nevienlīdzību, tostarp personu ar invaliditāti diskrimināciju;
- ✓ nodrošinās, ka **ES delegācijas** aktīvāk atbalsta *UNCRPD* īstenošanu un veicina konvencijas globālu ratifikāciju;
- ✓ sistemātiski izmantos ESAO Attīstības palīdzības komitejas (DAC) invaliditātes rādītāju⁹⁷, lai izsekotu invaliditātei paredzētus ieguldījumus mērķtiecīgai **ES finansējuma uzraudzībai**;
- ✓ īstenojot savas programmas un mehānismus, kopā ar dalībvalstīm sniegs **tehnisko palīdzību** partnervalstu pārvaldes iestādēm;
- ✓ organizēs **regulārus strukturētus dialogus** *UNCRPD* ikgadējās dalībvalstu konferences laikā un citos esošos daudzpusējos forumos, kā arī **stiprinās sadarbību, galvenokārt pievēršoties pieejamības un nodarbinātības jautājumiem**.

7. Stratēģijas efektīva īstenošana

Komisija aicina dalībvalstis, visas ES iestādes un aģentūras ņemt vērā personu ar invaliditāti vajadzības, ar mērķtiecīgu rīcību un integrētu pieeju izstrādājot, īstenojot un pārbaudot politiku, tiesību aktus un finansēšanas programmas. Komisija mudina ES iestādes, dalībvalstis un citas ieinteresētās personas sadarboties invaliditātes jautājumos, izmantojot ES finansējuma un apmācības iespējas.

⁹⁵ Jo īpaši citās reģionālās integrācijas organizācijās, piemēram, Āfrikas Savienībā, ASEAN vai USAN.

⁹⁶ Kopīgs paziņojums (JOIN (2021) 3) [par ES ieguldījuma stiprināšanu uz noteikumiem balstītā multilaterālismā](#).

⁹⁷ ESAO, 2019. gads: [“Rokasgrāmata par personu ar invaliditāti iekļaušanas un iespēju nodrošināšanas rādītāju”](#).

7.1. Labāks regulējums — atbilstības nodrošināšana UNCRPD politikas veidošanā

Labāka regulējuma mērķis ir nodrošināt vislabāko iespējamo pamatu savlaicīgas un pareizas politikas veidošanai. LESD 10. pantā ir uzsvērts, ka, nosakot un īstenojot savu politiku, Savienība tiecas apkarot diskrimināciju, tostarp invaliditātes dēļ.

Efektīva politikas veidošana nozīmē apspriešanos ar personām ar invaliditāti un tās pārstāvošajām organizācijām un viņu līdzdalību visā procesā, kā arī informācijas sniegšanu par attiecīgajām politikas iniciatīvām un apspriešanos pieejamos formātos.

Īstenojot pasākumus, ar kuriem veicina līdztiesību visiem un visās nozīmēs, Komisijas Līdztiesības darba grupa⁹⁸ tiecas nodrošināt invaliditātes jautājuma iekļaušanu visās politikas jomās.

Turklāt Komisija:

- ✓ stiprinās **labāka regulējuma rīkkopu**, lai uzlabotu invaliditātes aspektu iekļaušanu nolūkā nodrošināt atbilstību UNCRPD;
- ✓ attiecīgā gadījumā nodrošinās **invaliditātes jautājumu saskaņotu iekļaušanu un novērtēšanu** ietekmes novērtējumos un izvērtējumos, tostarp apmācot darbiniekus, kuri sagatavo ar UNCRPD saistītas iniciatīvas.

7.2. ES iestāžu un dalībvalstu sadarbības pastiprināšana

Lai pastiprinātu UNCRPD īstenošanu un labāk atspoguļotu ES kā konvencijas puses saistības, Komisija ieguldīs koordinācijas stiprināšanā ES līmenī atbilstīgi ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejas ieteikumiem⁹⁹. Komisija sadarbosies ar Eiropas Parlamentu un Padomi, lai nodrošinātu, ka invaliditātes jautājumi tiek pienācīgi ņemti vērā iestāžu sarunās, un kopā strādās pie nepilnību noteikšanas esošajos tiesību aktos.

Komisija:

- ✓ aicinās visas ES iestādes un struktūras, aģentūras un delegācijas savām iestādēm un attiecībā uz savām invaliditātes stratēģijām **norīkot invaliditātes jomas koordinatorus**;
- ✓ organizēs **regulāras augsta līmeņa sanāksmes** starp Eiropas Parlamentu, Padomi, Komisiju un EĀDD, kurās piedalīsies personas ar invaliditāti pārstāvošas organizācijas;
- ✓ organizēs ikgadēju viedokļu apmaiņu ar **Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju** un **Reģionu komiteju**.

Komisija aicina dalībvalstis:

- ✓ ņemt vērā personu ar invaliditāti īpašās vajadzībās visās politikas jomās, ko paredzēts skatīt Padomes līmenī un par ko paredzēts sagatavot Padomes secinājumus (**invaliditātes aspekta iekļaušana**).

⁹⁸ Šo iekšējo Līdztiesības darba grupu veido visu Komisijas dienestu un Eiropas Ārējās darbības dienesta pārstāvji. To atbalsta sekretariāts, kas darbojas Eiropas Komisijas ģenerālsekretariāta paspārnē.

⁹⁹ ANO komiteja, 2015. gads: [Noslēguma apsvērumi saistībā ar Eiropas Savienības sākotnējo ziņojumu](#), 75. un 77. punkts.

7.3. Sadarbība ar dalībvalstīm, reģionālām un vietējām pašvaldībām

Dalībvalstis kā *UNCRPD* puses ir galvenie *UNCRPD* īstenotāji, un šo darbu dažādos līmeņos veic valdības, parlamenti un citas ieinteresētās personas. Dalībvalstīm ir regulāri jāziņo ANO komitejai par *UNCRPD* īstenošanas pasākumiem, tai skaitā par valsts stratēģijām attiecībā uz personām ar invaliditāti. Komisija stiprinās pārvaldības mehānismu sadarbībai ES līmenī.

Pamatiniciatīva

2021. gadā Komisija izveidos **Invaliditātes platformu**. Tā aizstās pašreizējo Augsta līmeņa grupu invaliditātes jautājumos un atbalstīs šīs stratēģijas un valstu invaliditātes jomas stratēģiju īstenošanu. Tajā vienkopus strādās valstu *UNCRPD* kontaktpunkti, personu ar invaliditāti organizācijas un Komisija. Šo platformu varētu izmantot kā forumu viedokļu apmaiņai par ANO novērtējumiem par *UNCRPD* īstenošanu dalībvalstīs. Invaliditātes platformas tīmekļa vietnē būs pieejama informācija par tās sanāksmēm un aktivitātēm, analīžu dati un valstu informācija, kā arī tiks popularizēti pieejamas un iekļaujošas paraugprakses piemēri.

Turklāt Komisija:

- ✓ izveidos dialogu par invaliditāti ar vietējo un reģionālo iestāžu **esošajiem tīkliem**¹⁰⁰.

Komisija aicina dalībvalstis:

- ✓ pieņemt **vērienīgas valsts stratēģijas**, lai sekmētu *UNCRPD* un šīs stratēģijas īstenošanu **valsts, reģionālajā un vietējā līmenī**.

7.4. Īstenošanas atbalsts ar ES finansējumu

Lai atbalstītu šīs stratēģijas un *UNCRPD* īstenošanu, ES turpinās rosināt dalībvalstis izmantot ES finansējumu, kas paredzēts daudzgadu finanšu shēmā 2021.–

2027. gadam¹⁰¹, kā arī jaunas finansēšanas iespējas saskaņā ar *NextGenerationEU* — atveseļošanas plānu, kas būs kā ceļrādis, lai izkļūtu no pašreizējās krīzes un veidotu pamatus modernai un ilgtspējīgākai Eiropai¹⁰². Savukārt ar tehniskā atbalsta instrumentu dalībvalstis varēs saņemt atbalstu individuāli pielāgotu tehnisko zināšanu veidā.

Kopīgo noteikumu regulā par dalītajiem pārvaldības fondiem¹⁰³ ir noteikts politikas satvars cita starpā arī kohēzijas politikas fondiem, tostarp Eiropas Sociālajam fondam Plus (ESF+), Eiropas Reģionālās attīstības fondam (ERAF) un jaunajam Taisnīgas pārkārtošanās fondam (TPF). Tajā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāatbilst tā dēvētajiem “veicinošajiem nosacījumiem”, lai nodrošinātu, ka investīciju vide ES atbalstam jau ir labi sagatavota. Viens no veicinošajiem nosacījumiem paredz, ka **ir sagatavots valsts regulējums *UNCRPD* īstenošanas nodrošināšanai**. Viens no tās īstenošanas kritērijiem

¹⁰⁰ Piemēram, tie ir tādi tīkli kā [Eurocities](#) vai [Eiropas Pašvaldību un reģionu padome \(CCRE\)](#).

¹⁰¹ Padomes Regula (ES, Euratom) 2020/2093, [ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam](#).

¹⁰² *NextGenerationEU* ir atveseļošanas pagaidu instruments ar 750 miljardu EUR budžetu, kas izveidots, lai palīdzētu novērst ekonomisko un sociālo kaitējumu, ko radījusi koronavīrusa pandēmija. Tā galvenais elements ir Atveseļošanas un noturības mehānisms, kas nodrošinās aizdevumus un dotācijas dalībvalstu veiktu reformu un ieguldījumu atbalstam: Padomes Regula (ES) 2020/2094, ar ko izveido [Eiropas Savienības Atveseļošanas instrumentu](#) ekonomikas atveseļošanas atbalstam pēc Covid-19 krīzes.

¹⁰³ 2020. gada 1. decembrī likumdevēji panāca politisku vienošanos par Komisijas priekšlikumu kopīgo noteikumu regulai dalītas pārvaldības fondiem (COM(2018)375 final).

ir saistīts ar tādu pasākumu ieviešanu, ar kuriem nodrošina pieejamību. Ar ES finansējumu atbalsta tādas jomas kā deinstitutionalizāciju, personu ar invaliditāti sociālekonomisko iekļaušanu, pakalpojumu pieejamību, iekļaujošu izglītību un veselības aprūpi, kā arī iekļaujošāka kultūras mantojuma veicināšanu un pieejamības nodrošināšanu. Lai visā plānošanas periodā atbalstītu attiecīgo veicinošo nosacījumu izpildi, liela nozīme var būt *UNCRPD* dalībvalstu kontaktpunktiem. Kopīgo noteikumu regulā arī prasīts, ka, sagatavojot un īstenojot dalībvalstu darbības programmas, ir jāņem vērā pieejamība personām ar invaliditāti.

Šīs stratēģijas mērķu sasniegšanā nozīme var būt arī citiem fondiem.

Programma “*Erasmus+*” sekmēs finansiālu atbalstu un citus iekļaušanas pasākumus personām ar invaliditāti. Ar programmu “Pilsonība, vienlīdzība, tiesības un vērtības” (*CERV*) tiks atbalstīta šīs stratēģijas īstenošana un pārvaldība. Komisija veicinās citu finanšu instrumentu un programmu, piemēram, *InvestEU* un pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa”, īstenošanu, ņemot vērā invaliditātes jautājumus¹⁰⁴.

Lai saskaņotu attiecīgo daudzgadu finanšu shēmas 2021.–2027. gadam¹⁰⁵ līdzekļu pārvaldību attiecībā uz personu ar invaliditāti tiesībām, Komisija atbalstīs dalībvalstis, izmantojot ciešākus sadarbības un izpratnes veicināšanas pasākumus, kā arī mērķtiecīgus norādījumus.

Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instruments 2021.–2027. gadam dos ieguldījumu stratēģijas ārējās darbības mērķu īstenošanā. Tādi fondi kā *SOCIEUX+*, tehniskās sadarbības programma, kas vērsta uz īstermiņa misijām, Tehniskās palīdzības un informācijas apmaiņas programma (*TAIEX*) un *TWINNING* programmas palīdzēs īstenot ES politiku invaliditātes jomā visā pasaulē.

Turklāt Komisija:

- ✓ pētīs finansēšanas iespējas, īstenojot jauno programmu “Pilsonība, vienlīdzība, tiesības un vērtības” (*CERV*), lai veicinātu **pilsoņu ar invaliditāti iesaistīšanu vienlīdzīgi ar citiem**;
- ✓ atbalstīs **dalībvalstis ES fondu izmantošanā** atbilstīgi *UNCRPD* un ievērojot pieejamību, nodrošinot, ka ES fondi neatbalsta segregāciju vai atstumtību veicinošas darbības.

Komisija aicina dalībvalstis:

- ✓ ES fondu plānošanā un īstenošanā nodrošināt **partnerību** ar reģionālajām un vietējām pašvaldībām, personu ar invaliditāti pārstāvošajām organizācijām, pilsonisko sabiedrību, pamattiesību struktūrām un citām ieinteresētajām personām;
- ✓ mudināt ***UNCRPD* kontaktpunktus** visā plānošanas periodā atbalstīt attiecīgo veicinošo nosacījumu izpildi.

8. Piemērs citiem

Komisijas mērķis ir rādīt piemēru citiem, un tā aicina citas ES iestādes, struktūras un aģentūras darīt tāpat.

¹⁰⁴ [Programma “Erasmus+”; programma *InvestEU*; pamatprogramma “Apvārsnis Eiropa”.](#)

¹⁰⁵ [Daudzgadu finanšu shēma 2021.–2027. gadam.](#)

8.1. Personas ar invaliditāti iekļaujoši atlases, pieņemšanas darbā, nodarbinātības un darba vietas saglabāšanas procesi

Daudzveidība un iekļaušana bagātina un stiprina organizācijas. Tādēļ Komisija savā atjauninātajā cilvēkresursu stratēģijā iekļaus pasākumus darbinieku ar invaliditāti pieņemšanas darbā, efektīvas nodarbinātības un karjeras perspektīvu veicināšanai un iekļaujošas darba vides radīšanai, pastiprinot savu kā darba devēja apņemšanos sekmēt daudzveidību un līdztiesību, vienlaikus gādājot arī par to, ka tiek nodrošināta pieejamība un saprātīgi pielāgojumi. Nesen izveidotais Daudzveidības un integrācijas birojs uzraudzīs attiecīgu darbību izstrādi un īstenošanu, kā arī visās Komisijas struktūrvienībās sekmēs daudzveidību, līdztiesību un iekļaušanu.

Atlases un darbā pieņemšanas procesa pamatā ir uz nopelniem balstīta pieeja, un to īsteno saskaņā ar vienlīdzīgu iespēju politiku. Tomēr ir jāīsteno aktīva pieeja un pasākumi lielākas daudzveidības veicināšanai.

Attiecībā uz darbā pieņemšanas procesiem, procedūrām un instrumentiem tiks ieviestas līdztiesības un daudzveidības pārbaudes, lai noteiktu jebkādu iespējamu neobjektivitātes vai diskriminācijas risku un nepieciešamās korektīvās darbības. Tiks veiktas atbilstošas darbības, lai nodrošinātu līdztiesības un daudzveidības pārbaudēs identificēto problēmu efektīvu novēršanu.

To atbalstīs ar Komisijas iekšēju komunikācijas kampaņu un darbinieku, tostarp vadītāju un personāla speciālistu (kuriem apmācība būs obligāta), mācībām, lai nodrošinātu cieņpilnu darba vidi un vērstos pret aizspriedumiem un diskrimināciju, tostarp attiecībā uz personām ar invaliditāti.

Attiecībā uz personāla atlasi starpinstitūciju Eiropas Personāla atlases birojs (EPSO) turpinās piemērot savu līdztiesības, daudzveidības un iekļaušanas politiku konkursos un atlases procedūrās, pieteikumu iesniegšanas posmā ievācot datus par invaliditāti. Tādā veidā EPSO spēj garantēt saprātīgus pielāgojumus, labāk identificēt nepilnības savā darbības jomā un palielināt kandidātu ar invaliditāti iespējas piedalīties testos. Birojs arī atjauninās savu mērķtiecīgo saziņas un informēšanas stratēģiju, turpinās attīstīt personas ar invaliditāti pārstāvošo partneru organizāciju tīklu, pilnveidojot zināšanas par saprātīgiem pielāgojumiem, kā arī savu apmācību un pakalpojumu katalogu.

Visos savos darbā pieņemšanas kanālos un dažādajās programmās Komisija piemēro vienlīdzīgu iespēju politiku. Lai tas īstenotos praksē, Komisija skaidri mudinās personas ar invaliditāti iesniegt pieteikumus un sniegs kandidātiem mērķtiecīgu atbalstu un palīdzību visā procesā.

Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD) turpinās īstenot savu Rīcības plānu invaliditātes jomā.

Pamatiniciatīva

Komisija pieņems **atjaunotu personāla stratēģiju**, kas ietvers darbības daudzveidības un personu ar invaliditāti iekļaušanas veicināšanai, un aicinās EPSO papildināt šos centienus sadarbībā ar citām ES iestādēm, kuras pieņem darbiniekus.

Turklāt Komisija:

- ✓ visos dienestos nodrošinās **šķēršļu pastāvīgu likvidēšanu un novēršanu** darbiniekiem un apmeklētājiem ar invaliditāti (piemēram, ar pieejamu IKT aprīkojumu un rīkiem tiešsaistes sanāksmēm);
- ✓ pastiprinās visu Komisijas dienestu vadības **ziņojumu sniegšanu** daudzveidības jomā, tostarp par saprātīgiem pielāgojumiem darbiniekiem ar invaliditāti.

8.2. Ēku un saziņas pieejamība

Komisija nepārtraukti uzlabo savu ēku, digitālās vides un komunikāciju pieejamību un pastiprinās centienus nodrošināt pieejamību, tostarp īstenojot inovatīvus projektus, palielinot publikāciju, jo īpaši ES tiesību aktu un politikas, pieejamību, nodrošinot darbinieku apmācību un atbalstot tulkošanas starptautiskajā zīmju valodā apguvi.

Komisija:

- ✓ 2021. gadā pieņems **Rīcības plānu par tīmekļa pieklūstamību**, kas tiks kopīgots un popularizēts visās ES iestādēs, struktūrās un aģentūrās, lai nodrošinātu ES tīmekļa vietņu, šajās vietnēs publicēto dokumentu un tiešsaistes platformu atbilstību Eiropas pieklūstamības standartiem¹⁰⁶;
- ✓ līdz 2023. gadam uzlabos piekļuvi visiem **audiovizuālo komunikāciju un grafiskā dizaina** pakalpojumiem, kā arī visām publikācijām un pasākumiem, tostarp attiecīgā gadījumā nodrošinot zīmju valodas tulkojumus un dokumentus “viegli lasāmā” formātā;
- ✓ nodrošinās pieejamību visām Komisijas **jaunizmantotajām ēkām**, vienlaikus ņemot vērā attiecīgo uzņemošo valstu iespējamās pilsētplānošanas prasības;
- ✓ nodrošinās pieklūstamību **telpām**, kurās organizē Komisijas pasākumus;
- ✓ nodrošinās, ka līdz 2030. gadam visas Komisijas ēkas atbilst **Eiropas pieklūstamības standartiem**, vienlaikus ņemot vērā attiecīgo uzņemošo valstu iespējamās pilsētplānošanas prasības.

9. Izpratne, pārvaldība un progresa novērtēšana

Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm nolūkā papildināt un atbalstīt valstu kampaņas, stiprināt izpratnes padziļināšanas pasākumus un apkarot ar invaliditāti saistītos stereotipus. Tā turpinās organizēt īpašus pasākumus, it īpaši Eiropas personu ar invaliditāti dienu, ko atzīmē reizē ar ANO Starptautisko dienu cilvēkiem ar invaliditāti 3. decembrī.

Komisija pastiprinās strukturētus dialogus ar personām ar invaliditāti un tās pārstāvošajām organizācijām, kā arī nodrošinās to pārstāvību attiecīgos politiskajos procesos un apspriešanos ar tām par attiecīgajiem Komisijas priekšlikumiem. Tā turpinās finansēt personas ar invaliditāti pārstāvošu organizāciju darbu, kas sniedz ieguldījumu UNCRPD īstenošanā, izmantojot programmu “Pilsonība, vienlīdzība, tiesības un vērtības”.

UNCRPD fakultatīvais protokols ļauj personām ar invaliditāti vērsties attiecīgajā komitejā, ja tās uzskata, ka ir cietušas no attiecīgās konvencijas dalībvalsts izdarīta

¹⁰⁶ Eiropas Personāla atlases birojs EPSO turpinās uzlabot savu testu un tīmekļa vietnes pieejamību, lai nodrošinātu atbilstību [Tīmekļa satura pieejamības vadlīnijām](#).

UNCRPD noteikumu pārkāpuma¹⁰⁷. Ne visas dalībvalstis ir pievienojušās šim protokolam, un priekšlikums Padomes lēmumam par ES pievienošanos *UNCRPD* fakultatīvajam protokolam gaida apstiprināšanu kopš 2008. gada. Komisija cieši sekos tam, kā noritēs dalībvalstu pievienošanās fakultatīvajam protokolam, un, ņemot to vērā, atkārtoti izvērtēs ES veikto *UNCRPD* fakultatīvā protokola ratifikāciju.

Komisija sāks darbu kopā ar Padomi, lai atjauninātu ES deklarāciju par ES kompetenci attiecībā uz jautājumiem, ko regulē *UNCRPD*, saskaņā ar *UNCRPD* komitejas 2015. gada ieteikumiem¹⁰⁸. Attiecīgo ES tiesību aktu skaits ir ievērojami pieaudzis no deklarācijā 2008. gadā uzskaitītajiem aptuveni 40 aktiem līdz vairāk nekā 130¹⁰⁹.

9.1. ES UNCRPD sistēmas stiprināšana

ES kā *UNCRPD* pusei bija jāizveido sistēma konvencijas īstenošanas sekmēšanai, aizsardzībai un uzraudzībai.

Šajā saistībā ir izveidota īpaša ES sistēma¹¹⁰, kurā ietilpst Eiropas Ombuds, Eiropas Parlamenta Lūgumrakstu komiteja, Pamattiesību aģentūra un Eiropas Invaliditātes forums, katram savus uzdevumus pildot neatkarīgi, taču koordinēti. ES sistēma pārbauda *UNCRPD* jomas, kurās dalībvalstis savu kompetenci ir nodevušas ES, kā arī ES iestāžu veikto *UNCRPD* īstenošanu.

Lai uzlabotu šī mehānisma efektivitāti ES līmenī, Komisija:

- ✓ 2022. gadā pārbaudīs **ES sistēmas funkcionēšanu** un uz šīs pārbaudes pamata ierosinās attiecīgas darbības;
- ✓ organizēs **ikgadēju dialogu** starp Komisiju kā ES kontaktpunktu un ES sistēmu.

9.2. Pienācīgas uzraudzības un ziņošanas nodrošināšana

Balstoties uz pieredzi, kas gūta, īstenojot Eiropas stratēģiju invaliditātes jomā 2010.–2020. gadam, Komisija izveidos šīs stratēģijas īstenošanas uzraudzības sistēmu, kas dos ieguldījumu arī Eiropas pusgadā, sociālo rezultātu pārskatā un ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā.

Dalībvalstīs panāktā progresa uzraudzības pamatā būs uzlabota statistikas datu vākšana par personu ar invaliditāti stāvokli un informācija par valsts politiku un praksi, un tā papildinās ziņojumus, ko dalībvalstis iesniedz īpašai ANO komitejai. Jaunā infopanelī tiks sniegts pārskats par progresu, kas panākts, īstenojot ES līmeņa pasākumus atbilstīgi šai stratēģijai un pasākumus, attiecībā uz kuriem Komisija aicina rīkoties dalībvalstis. Komisija turpinās uzraudzīt, kā tiek īstenoti ES tiesību akti invaliditātes jomā. Turklāt, pamatojoties uz šīs stratēģijas starpposma ziņojumu, tā apsvērs iespēju precizēt darbības.

¹⁰⁷ [Fakultatīvais protokols; ratifikācijas gaita](#): 21 dalībvalsts.

¹⁰⁸ ANO komiteja, 2015. gads: [Noslēguma apsvērumi saistībā ar Eiropas Savienības sākotnējo ziņojumu](#).

¹⁰⁹ Komisija (SWD(2017) 29 final): “[Progresu ziņojums par Eiropas stratēģijas invaliditātes jomā \(2010–2020\) īstenošanu](#)”.

¹¹⁰ [Pārskatīta ES līmeņa sistēma](#), kas paredzēta *UNCRPD* 33. panta 2. punktā.

ES vārdā Eiropas Komisija kā ES kontaktpunkts regulāri sniedz ziņojumus *UNCRPD* komitejai par konvencijas īstenošanu ES. Šajā nolūkā Komisija apkopos informāciju, tai skaitā no Eiropas Parlamenta un Padomes, kā arī no Komisijas dienestiem¹¹¹.

Lai uzraudzība būtu efektīva, obligāts priekšnoteikums ir kvalitatīvi dati un ilgtermiņa pētniecība. Tas ietver informāciju par to, ko zaļā un digitālā pārkārtošanās nozīmē personām ar invaliditāti. Lai gan *Eurostat* sniedz apsekojuma datus galvenajās jomās, esošie datu vākšanas rezultāti vēl neaptver visas būtiskās jomas un ne vienmēr dati tiek vākti pietiekami bieži, lai konstatētu tendences.

Komisija pastiprinās datu vākšanu visās jomās, kurās ir konstatētas nepilnības¹¹², tostarp datus par personām, kuras dzīvo iestādēs, un pētījumus par invaliditāti ES pētniecības un inovācijas pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” (2021–2027) ietvaros, iekļaujot starpnozaru pieeju. Balstoties uz visaptverošāku datu vākšanu, Komisija pastiprinās invaliditātes aspektu uzraudzību saistībā ar Eiropas pusgadu.

Turklāt Komisija:

- ✓ 2021. gadā izstrādās un publicēs šīs stratēģijas mērķu un darbību **uzraudzības sistēmu**;
- ✓ vēlākais līdz 2023. gadam izstrādās jaunus **invaliditātes rādītājus** ar skaidru ieviešanas plānu. Tajos būtu jāiekļauj rādītāji par bērniem un personu ar invaliditāti stāvokli nodarbinātības, izglītības, sociālās aizsardzības, nabadzības un sociālās atstumtības, dzīves apstākļu, veselības un jauno komunikācijas tehnoloģiju izmantošanas jomās, un ar tiem atbalstīs ES sociālo rezultātu pārskata, Eiropas pusgada un ES ilgtspējīgas attīstības mērķu rādītājus;
- ✓ 2024. gadā sagatavos **ziņojumu** par šo stratēģiju, kurā novērtēs tās īstenošanas gaitu, un, ja nepieciešams, atjauninās tās mērķus un darbības;
- ✓ izstrādās **datu vākšanas stratēģiju**, sniegs attiecīgus norādījumus dalībvalstīm un sagatavos esošo datu avotu un rādītāju, tostarp administratīvo datu, analīzi.

10. Secinājums

Ar šo stratēģiju Komisija vēlas panākt nozīmīgus papildu uzlabojumus visās personu ar invaliditāti dzīves jomās ES un ārpus tās. Nākamajā desmitgadē šī stratēģija atbalstīs gan dalībvalstis, gan ES iestādes to *UNCRPD* īstenošanas centienos. Šajā stratēģijā paredzēto iniciatīvu īstenošana sekmēs diskriminācijas un nevienlīdzības mazināšanu un palīdzēs panākt, ka līdz 2030. gadam personas ar invaliditāti var pilnvērtīgi izmantot savas cilvēktiesības, pamatbrīvības un ES tiesības vienlīdzīgi ar citiem, lai maksimāli palielinātu neatkarību, līdzdalību un pienācīgus dzīves apstākļus.

Lai sasniegtu šīs stratēģijas mērķus, būs nepieciešama stingra dalībvalstu apņemšanās, veicinot tādu politiku un darbības, kas radīs pieejamu vidi, kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības un veselības aprūpes sistēmas, kā arī efektīvus ceļus uz taisnīgu nodarbinātību personām ar invaliditāti.

Sniedzot iespējas personām ar invaliditāti pilnvērtīgi piedalīties un dot ieguldījumu pārejā uz iekļaujošu, zaļu un digitālu ekonomiku un sabiedrību, kā arī mūsu demokrātijā, vēlreiz apstiprinās Līgumos ierakstītās ES vērtības. Tas sniegs nozīmīgu ieguldījumu

¹¹¹ [Ziņojumu sniegšana](#): tiek vākta papildu informācija par ES iestādēm, aģentūrām un struktūrām.

¹¹² Piemēram, par personām ar invaliditāti, kuras dzīvo iestādēs, veselību, humāno palīdzību un nodarbinātību.

Savienībā, kurā valda līdztiesība, kā arī personu ar invaliditāti tiesību stiprināšanā visā pasaulē.

Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi strādāt kopā un rādīt piemēru, lai panāktu *UNCRPD* īstenošanu gan ES, gan valstu līmenī. **Tā aicina Padomi pieņemt secinājumus par šo stratēģiju.**